

Kéretlenül küldött cikkeket csak akkor küldünk vissza, ha bélyeget mellékelnek. Kéziratokat hat hétnél tovább nem őrzünk.

Szerkesztőség:

VII., István-út 67.
Telefon: 117-58.

A NŐ ÉS A TÁRSADALOM

A FEMINISTÁK EGYESÜLETE, A NÓTISZTVEISELŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE, A NAGYVÁRADI, SZOMBATHELYI, TEMESVÁRI ÉS ARADI NÓTISZTVEISELŐK EGYESÜLETEINEK ÉS A „FÉRFIGA A NŐK VÁLASZTÓJOGA ÉRDEKÉBEN“ HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Lapunk tartalmát csak a Nő és a társadalom megnevezése mellett szabad átvenni. Cikkét átvételéhez azonkívül a szerző engedélye is megszerzendő.

Kiadóhivatal:

Andrássy-út 83.
Telefon 80-75.

TARTALOM: *Glücklich Vilma*: Tanítónők ébredése. – *Ego* (Dr. Rózsavölgyiné Fried Margit): A női munka értékelése – nálunk – Politikai erkölcsök. – Glosszák. – *Szikra*. (Gróf Teleki Sándorné): A nő szellemi, munkája és a közönség. – *Daisy Minor* Wien: Osztrák nők első választójogi konferenciája. – *M. T. Schaffner* Zürich: Svájci asszonyok kenyérkereső pályákon. – Szemle. – Irodalom. – Nőkongresszus rovata. – Feministák Egyesületének rovata. – Nőtisztviselők Országos Egyesületének rovata. – A nő tisztviselők országos egyesülete választmányának évi jelentése.

Göth Ilona a polgári iskolai tanítónők és Weiler Stefánia az elemi iskolai tanítónők képviselőjében bekerült a székesfőváros közoktatásügyi bizottságába. A tanítónők szervezkedésének első diadala!

Tessék a rovatok híreit pontos figyelemmel kísérni, fontos dolgokat tartalmaznak.

Tanítónők ébredése.

Írta: *Glücklich Vilma*.

Évtizedeken át abban a tudatban élt és viselte a legnyomorúságosabb helyzetet is a magyar tanítónő, hogy foglalkozása a leg„úribb” valamennyi női foglalkozás között, vagyis a „társaság” demokratikusabb körei neki már megbocsátják, hogy pénzért dolgozik; hatósága pedig – amelylyel szemben a feltétlen alázatosság jellemezte – eléggé megbecsüli: megengedi, hogy férfikartársaival egyenlő, sokszor azoknál több munkát végezzen; kegyesen elnézi, hogy a természet rendelése szerint családot alapít és a haza polgárainak szaporítása és gyermekkorukban ápolása végett valamivel több helyettesítési költséget okoz, mint teljesen egészséges és fegyvergyakorlatra be nem vonuló férfikartársai.

De felvirradt a dicső nap hajnala, midőn a magyar közoktatásügyi kormány megsokallotta a nagylelkűségnek ezt a túltengését. „A tanítónőnek férje is legyen, meg lakáspénze is?” – kiálta, és az idei költségvetésben a férj es tanítónők rovására úgy intézkedett, hogy ők ne részesüljenek lakbérpótlékban; bizonyára úgy okoskodott, hogy az asszonytanítónő tisztán sportból végzi a háztartás mai célszerűtlen

berendezése mellett 2 ember munkáját; hogy férje „vagyonából” olyan lakást bérelhet olyan házat építhet, amilyen neki tetszik. De még ha így állana a dolog, akkor sem volna szabad a munkadíjat az illetők családi viszonyai szerint szabni meg, pláne a családos emberek rovására; először, mert az alkalmazott családi viszonyai nem tartoznak a hatóságra, másodsor, mert lehetetlen adminisztratív követelmények származnak ebből.

Mi fog történni minden egyes tanítónő férjhezmenetele, elválása, özvegygé válása esetén? Számfejtani kell majd ezeket, akár a tervezett családi pótlékból folyólag a tisztviselők gyermekeinek számát? A megtakarítás aligha éri meg a munkatöbbletet; hacsak a házasságok számának csökkentésére nem törekszik a minisztérium; mert tudvalevő, hogy a tanítónők házasságának legalább 90%-ban alapfeltétele az asszony kereső munkája.

De úgy hírlik, hogy több is van a közoktatásügyi kormány tarisznyájában, – illetve kevesebb. Nemcsak a tanítónőket akarja két táborra osztani, amelyek egyike a házasság örömeiben, másika a teljes lakásbérben részesül; a férfi- és nőtanítók közt is meg akarja bontani az eddig meglehetősen fejlett szolidaritást.

Hivatalosan meg nem erősítették, de meg sem cáfolták azt a híresztelést, hogy a tervezett fizetésrendezés a tanítónőt 2 évvel tovább hagyja meg a legalsó, XI. fizetési osztályban, lakásbérét pedig egyáltalában nem emelné; férjhezmenésekor ennek a minimális lakásbérnek felét elveszítené.

Örömmel állapítjuk meg, hogy a tanítóegyesületek egyértelműen magukévá tették a nő-collegák ügyét; kell, hogy a szolidaritás

érzése mellett az önfentartási ösztön is erre indítsa őket. Ha t. i. az állam minden tanítónő alkalmazásával néhány ezer koronát takarít meg, egyszeriben észre fogja venni, milyen kitűnő pedagógusok a nők és mennyivel jobban beválnak, mint a férfiak. Be fog következni, amit a nőtisztviselők alacsonyabb fokú képzettsége a hivatalnoki pályán már régen előidézett: a piszkos konkurrencia a férficollegákkal szemben. De amire az állam hibájából a nőtisztviselői pályán legalább ürügyet találunk: a tanítónői pályán egyetlen gyenge érvel sem indokolható. Hacsak avval nem, hogy a közoktatásügyi kormány riadót kívánt fűjni, a tanítónőket annak tudatára kívánta ébreszteni, hogy létérdekük a feministák küzdő soraihoz fűzi őket, akarva-ellenkezve, tudatosan vagy öntudatlanul.

A közoktatásügyi minisztérium gyógy-pedagógiai osztálya már 1903. óta igyekszik a feminizmus eszméit megértetni a hatáskörébe tartozó intézetek tanítónőivel. Elrendelte u. i., hogy akik a XI.-nél magasabb fizetési osztályokba előléptetést igényelnek, azok a gyógy-pedagógia mindhárom ágából tartoznak vizsgálatot tenni; de erre a vizsgálatra nőknek nem ad engedélyt. Ezt a középkori rendeletet, amely kvalifikálatlanul megtűri a női tanerőket, de kvalifikáció megszerzésére megtagadja tőlük az alkalmat, nehogy tisztességesebb megélhetést kelljen számukra biztosítani: egy 1912. áprilisban kelt, konkrét esetből folyó miniszteri leirat idézi és fentartja. Reméljük, hogy a gyógy-pedagógiai intézetek férfitanárai sem tűrik majd szó nélkül ezt a munkakedv és továbbképzés számára üzött takarékoságot.

A székesfőváros tanügyi hatósága is segítségére siet a Feministák Egyesületének; eszméinek a tanítónők körében híveket szerezni törekszik. Egyfelől u. i. évek óta elutasítja az igazgatói állásokért folyamodó nőket, akik között bizonyára vannak a férfi-igazgatókkal egyenlően érdemesek. Szinte mulatságos volna, ha nem kellene bosszankodni rajta, hogy midőn egész Magyarország iskoláiban évtizedek óta működnek nőigazgatók (kezdve a tanítónőket képző legmagasabbfokú intézetektől, le az elemi iskolákig), a székesfőváros elvi akadályokat gördít a nőigazgató megbízása elé. Az évtizedekre terjedő tapasztalatok megmutatták, hogy az igazgatónők között éppen úgy akad az állásnak megfelelő és arra alkalmatlan, mint a férfi-igazgatók közt, tehát a nemi különbség éppenséggel nem lehet az eredményes selekciójának alapja.

Még kevésbé indokolható az a bizalmas, a tanítónők szerencséjére idő előtt nyilvánosságra jutott megállapodás, amelynek értelmében még a címzetes igazgatói állásokat is, amelyek egyszerűen régi tanítók gondjainak

enyhítését és az elismerés minden egyéb formájának hiányáért kárpótlását célozzák, csupán férfiakkal töltené be a székesfőváros tanácsa. A tanítónők ébersége szerencsére elejét vette a rideg elvi álláspont keresztülvitelének, mert a székesfőváros radikális vezetősége hivatalosan nem vallhat magáénak e téren reakciós elveket.

Jövőben pedig – úgy remélhetjük – a székesfővárosi tanítónők gyökerükben fogják elháríthatni az ilyen és más hasonló veszedelmeket. Hála erős szolidaritásuknak és szervező munkára kész, öntudatos együttműködésüknek, keresztülvitték a székesfőváros közoktatási bizottságának megalakítására vonatkozó szabályzat módosítását és április utolsó vasárnapján megválasztották abba első női képviselőiket: a polgári leányiskolák *Göth Ionát*, az elemi leányiskolák *Weiller Stefániát*, akiknek módjukban lesz befolyást gyakorolni az ottani határozatok kialakulására.

1901. március havában történt az első lépés ennek a képviselőnek kivívására; *Tanos Teréz* és *Weiszberger Antónia* kérvénnyel fordultak a székesfőváros tanácsához és hivatkozással arra, hogy 81 nő- és 52 férfitanító működik a polgári leányiskoláknál, kérték a nők számára a választásokban való részvételre jogositást. A kérvény és *Tanos Teréz* erélyes fellépése egy választás alkalmával meghozták az aktív választójogot. A passzív választójogért, a választhatóságért csak tavaly, Kozma Gyula halála alkalmából indult meg a küzdelem, amelynek teljes győzelmét örömmel üdvözölhetjük, ma, midőn 328 nő és 27 férfi tanít a székes-főváros polgári leányiskolaiban.

Az állami tanítónőknek is ezt az utat kell követniük: a törhetetlen szolidaritás alapjára állva, férfikartársaik segítségét köszönettel kell elfogadniuk, de *a munka oroszlánrészét magukra kell venniük* és bátran, álszemérem nélkül az egész ország közvéleményét meg kell győzniük arról, hogy *a tanítónő nagy, nehéz, az államra nézve fontos munkát becsülettel végez, tehát joggal követelheti, hogy férfikartársaival egyenlő* és velük együtt *emberséges ellátásban* részesüljön Evvel a küzdelemmel *az egész tanítói kar helyzetét fogják javítani*. A harci riadót a *Feministák Egyesülete* szólaltatja meg: június végén az Egyetemes Tanítógyűlést közvetlenül megelőzően, országos tanítónőgyűlést rendez, amelyen az egész ország tanítónőinek lesz alkalmuk bajaik elpanaszolására és az orvoslásukra szolgáló eszközök megbeszélésére.

Bátorság, összetartás és céltudatos eljárás a küzdelem sikerének alapfeltételei!

A női munka értékelése – nálunk.

Írta: *Ego* (Dr. Rózsavölgyiné Fried Margit).

Micsoda nagyképűsködő címet választottam már megint, úgy-e ... Micsoda nonszensz: a női munka értékelése, nálunk! Hát szokták nálunk a női munkát egyáltalában „értékelni”? A nőt magát: ó igen, de a munkáját csak nagyon-nagyon kivételes esetekben. Mert hiszen vagy kézi, gyári, esetleg drágább gépeket pótló munka a nő munkája és akkor úgy, ahogy, de fizetnek érte, – vagy házi, családi munka és azt nem veszik semmibe se, – vagy komoly, becsületes, szellemi, művészi munka és akkor megmosolyogják, kedvesen, szívesen és megkérdik, hogy szőke, vagy barna-e az a nő, aki elkövette ...

Mert úgy-e, hogy a nő szellemi, művészi munkája úgyszólván csak dilettantizmus. A nő csak „feltűnést akar kelteni” vele. Ha leány, így akar könnyebben férjhez menni. Ha meg asszony, akkor pláne ezeregy oka van arra, hogy szerepeljen. Szép kalapján kívül a dicsőség koszorújára is áhítozik, érdekesebb udvarlókat szerezhet a művészet berkeiben, esetleg az ura érdekében cselekszik, szóval: tudja, hogy miért teszi, amikor beáll a szellemi munkások sorába. A művészi munka sohasem „öncél” nála, ambícióját sohasem fűti becsületes akarás; eredményeivel hamar megelégszik, középuton megállapodik, és körülnéz és mosolyog. Mint az igazi dilettáns. Dilettánsok munkáját pedig csakugyan nem szokták komolyan értékelni.

Ne tessék ettől az eddig kifejtett keserűségtől megijedni. Azért ez mégsem lesz komolyan tárgyilagos érvelés a női munka értéke mellett, – bizonyára Önök is tudják, hogy én ahhoz nem értek. Ez csak olyan közönséges cikk lesz, az én specialitásom: ez olyan „egyszer kibeszélem magam” cikk lesz, valami kis keserűséggel vegyes becsületes tiltakozás és védekezés „a hölgyekről lévén szó, udvariasan kijelentjük” kezdetű kritikák ellen. Megírására igazán nem önérdék indít, hanem csak egy kis asszonyi önérdék, a kötelező szolidaritás érzése, egy kevés „torkig vagyunk ezzel” hangulat, – no meg egy jó alkalom.

Mostanában megint volt egy női kiállítás az Erzsébet-téren. Megmondom őszintén: nem rajongok a nemek szerint elosztott és bemutatott művészetért. Azonban belátom és épp ezzel a cikkel bizonyítanom, hogy az „urak” nem szívesen adják meg a „hölgyeknek” a velük való szereplés prestige-ét és ezzel szinte kényszerítik őket az ilyen külön kiállítások rendezésére. Én nem értek az üggyöz: meglehet, hogy e női kiállítás átlagos színvonala nem ért fel az urak által rendezett tárlatok átlagos színvonaláig. Meglehet, hogy sok kiváló művésznő ezúttal nem jelentkezett és az is meglehet, hogy ez a kiállítás nem revelált sok új, kész nagy művészt hazánknak. De hiszen ez az urak kiállításain sem mindennapos dolog. És különben is, akkora ma a forrongás a művészet berkeiben, olyan ádáz harcot vívnak az új művészeti irányok a régi jó konzervatív irányokkal, hogy a közönség, a jóindulatú, egyszerű közönség tétován áll és nem tudja, hol keresse a maga isteneit. Elolvassa hát a maga „lapját” és amit a lap ír, abban hisz, bízik.

Már most: a női, művészi munkákról, csekély

kivétellel, úgy írnak a lapok, mintha az a tény, hogy női munkákról van szó, már eleve kizárná egy komoly, objektív bírálat lehetőségét. A női munka számára külön kritika-forma és kritikahang létezik. Meggyőződésem, hogy ez a hang, mely amikor dicsér, szerelmi vallomás hangulatát és amikor gáncsol: egy kis gyerek feddésének hangulatát kelti fel az olvasóban, sokkal többet árt a női munka becsületének a legszigorúbb, legellenségesebb bírálatnál is.

Ezen a kiállításon – melyhez tulajdonképpen semmi közöm – hallottam egy kis kövér és bizonyára vagyonos úri ember következő kijelentését: „Ez a kép jó. Tetszik nekem. Megvenném, – de hogy mer egy nő hatszáz koronát kérni egy képért? Ezért a pénzért férfi munkát is vehetek.

Tetszik látni? A „nő”-n van a hangsúly e kedves kis mondatban. Nő persze, hogy nem kérhet annyit a munkájáért, mint a férfi.

Művészettörténeti tudásom nagyon fogyatékos és így nem tudhatom, hogy Angelica Kaufmann és a szép Vigée-Lebrun kaptak-e akkora honoráriumokat, mint férfi társaik. Vagy ha kaptak is, bizonyára bűbájos „nöiességük varázsa” járult hozzá ahhoz, hogy „megbecsüljék” műveiket. . .

Hát ez az ... A nőiesség varázsa: ezért a hatalomért ezért a kiváltságos társasági – és nem társadalmi – előnyért haragudnak a nőkre az urak abban a percben, melyben mint kollégák néznek rájuk. A nőket hamarabb bocsátják be a dicsőséget, pénztadó főemberek – könyvkiadók, művészeti igazgatók – szentélyébe. A nőknek azt mondják: „csókolom a kezét, méltóztassék helyet foglalni”, míg a férfiakat megkérdik: „mivel szolgálhatok?”

És mit szólnak az urak, – már akiket illet – ha én most a többi, önérdetes, dolgozó nő nevében is kijelentem, hogy miattunk az ördög viheti az egész udvariasságot, minden kiváltságosán szíves fogadtatást, melyhez nő-voltunk révén jutunk, hogy mi ebben megint csak a női munka lesajnálását látjuk. A női munkáét, amely dilettantizmussá súlyed abban a percben, amikor az emberek szemében szerzőjének személye, nő-volta fontosabbnak látszik magánál a munkánál is.

Nem kérünk, úgy-e, ebből az udvariasságból.

És ha kritikáról van szó, pláne nem kérünk belőle. A szerző „bájos, üde arccskájának” semmi köze ahhoz, hogy a festménye, könyve, színdarabja rossz-e vagy jó. „Mézbe” sem kell mártani a tollat, ha valami fiatal leány verskötetéről emlékszik meg a kritikus úr. Viszont „epébe” sem, amikor a bíráló urat épp csak a „női nem iránt való gyöngédsége” tartja vissza attól, hogy megmondja az igazat. Hát mondja meg, Isten is megáldja érte! Utóvégre nem becsületbevágó dolog, hogy egy nő rossz képet is fest, vagy ostoba novellákat is ír. Az ilyesmi néha még az uraknál is elő szokott fordulni. Hanem az én, te, ő vétkéért rögtön lesajnálni az egész női nem minden művészi munkáját, ez emberileg nem egészen méltányos eljárás. Azonban az a nyavalyás gyöngédség, az a lovagias, hamis póz és az az ideges, gyomorhajos, humoros elintézés, melyben igen sok oldalról még ma is részesül a

női munka: az igazán nem finom és főleg nem „up to date”, nem a világ mai kultúrájához illő...

Hígyjék el az urak, hogy mi is emberek vagyunk; önérzetes emberek. Nem muszáj a villamosban a helyüket átadni, vannak köztünk olyanok, akiket sem fogadják, nem muszáj bennünket előre engedni az irodákban; nem „csókolom a kezét, de pompás színben van! kell nekünk, hanem őszinte, komoly szó. Nem udvariasság, hanem becsülés, nem gyöngédség, hanem kritika. Ha mi „nők” akarunk lenni, – abban az értelemben, melyben az urak a mi teljes emberi, asszonyi mivoltunkat értelmezik, – akkor majd beszerezzük ez irányban való szükségleteinket extrán; és nem akkor, amikor a munkának értékeléséről van szó.

Az urak kritikáiból mindig kiérezhetjük ama véleményüket, hogy egészen felesleges, ha a nők is részt vesznek a művészi, szellemi munkában. Amikor annyi férfi gondolkodik, fest, ír, akkor a hölgyek maradjanak szépen a szobájuk erkélyén, – az urak szemében ugyanis a nők mindig „hölgyek” és mindig jómódúak, az apjuk, az uruk vagy a szeretőjük révén. Mondom: hímezzenek a nők dívánpárnákat, szeressenek valakit és közbe olvasásuk azokat a regényeket, melyeket az urak írnak. Ha pedig szép az írásuk, akkor merített papíron írogassanak levélkéket a redakciókba, kérdezősködjének az urak koráról, remélhetőleg kedvező vallási viszonyairól, remélhetőleg nőtelen családi állapotáról, esetleg pontos lakcíméről...

Hogyha azonban minden áron utat tör magának a hölgyek érvényesülési vágya – mert tehetségük? az sohase nincs! – akkor fessenek majolikavázákat, vagy virágcsokrokat selyemre sachet-nak. Igen csinos mintalapokat is kapni, melyek alkalmasak apró kályhaellenzők megdíszítéséhez, kifestéséhez, barokkrámában; fényképtartóul használható és igen kedves a zongora tetején. Vagy ha már mindenáron írni akarnak a hölgyek, akkor írjanak kedves kis novellákat az ünnepi számok külön női rovatába, a divatlapokba, vagy pedig készítsenek megható történeteket a jótékony, főleg erkölcsnemesítő társulatok kiadványaiba.

Különös, hogy a nőnek ezt az értéktelen, középnyívójúnál is rosszabb, minden becsületes művészi törekvést eleve kizáró munkáját milyen szívesen látják az urak. Szinte azt merném mondani, hogy megjelölik, kiutalják a nőnek az egész hamis művészetet, hamis irodalmat: itt van ni, készítsetek bazári műtárgyakat, fordítsatok könnyű tucatregényeket, szolgáljátok ki a rossz, gyöngö, bizonytalan ízlésűeket a vásáron, ó hölgyek...

Az igazi élet megismerése, az igazi irodalom, igazi művészet azonban maradjon meg az uraké. És ha néha mégis csak beengednek nő is a körükbe: akkor az épp csak az a bizonyos kivétel, vagy az a híd, mely valahogy összeköti az ő nehezebben megérthető művészetüket a közönséges emberek ízlésével.

Nem a nagy nőkről írok most, az egy-kettőről, akinek helyét a közönség, a nép jelölte meg és nem tolhatja – és talán nem is akarja eltolni – onnan semmiféle hatalom. Nem ő róluk írok, a kevesekről, hanem mirőlünk, sokakról, akik kell, hogy összetartsunk a szoli-

darítás elvénél fogva. Mirőlünk írok, akikben szintén megvan a becsületes művészi akarás, az örökös elégedetlenség önmagunkkal, a haladás vágya.

Igaz: mi, átlag nők, többnyire nem tudunk annyit, mint az átlag-férfiak. Gyöngébbek vagyunk kiválasztott sujet-nk megmarkolásában, nem érezzük annyira biztosnak a talajt lábunk alatt, gyávább, ingadozóbb a lépés, melylyel az élet és művészet igazságaihoz közeledünk. De azért bennünket is vezethet őszinte művészi szándék, tiszta lehet a mi látásunk, eredeti a mi szempontunk is, mely gondolatainkat irányítja. Sőt; ösztönünk néha rövid úton vezet bennünket olyan eredmények és megismerések felé, melyekhez a férfiak csak hosszú tekervényes logikájuk és tudásuk által megjelölt utakon jutnak el. Be tudnám bizonyítani, hogy vannak az igazi, hamisítatlan irodalomnak és művészetnek egyes ágai, melyek felfedezőül direkt a nőt várják, a kicsinyes, gyorsan ítélő, ideges, érzékeny, de szívós, kitartóan szenvedni tudó és szenvedéseket megértő nőt, – hanem ez úgysem tartozik mai cikkem keretébe. És különben sem tudom, hogy az én igazán csak ösztönömmel felismert apró bölcseségeim kiállanak-e a tudomány argumentumaival dolgozó bírálatot...

Mai cikkemmel nem akartam egyebet, mint egy aféle „felhívást önérzetességre!” intézni azokhoz a szellemi, művészi munkával foglalkozó nőkhez, akiket ez a pár sor írásom érdekelt. Miután így sem bánnak méltányosan, komolyan a munkánkkal, hát hagyjuk még jobban elmérgesedni a dolgot. Ne mosolyogjunk, ne kedveslevezzünk ki magunknak „jó” kritikákat. Meghiszem: akik közülünk kenyérkeresetül választották a szellemi, művészi munkát és nem akarnak megalkudni a viszonyokkal és olyanokat írni, festeni, ami „tetszik a közönségnek”, azoknak nehezükre esnék, ha az érvényesüléstüket egyengető egyetlen útról, a megbírálatásról is le kéne mondaniok. De meggyőződéseim és egyetlen reményeségem, hogy a komoly munka, ha csakugyan tehetség, rátermettség volt indító oka, előbb-utóbb, ha nem így, hát úgy hozzájut a napfényt, dicsőséget (?) és főleg pénzt jelentő megbecsüléshez. Hát tanulni, dolgozni kell tovább a nők „lankadatlan szorgalmával”, melyből némely férfi kollégánk szintén gúnyt űz; szinte sajnál minden lapot, melyet teleírunk és minden képrámát, melyet megrendelünk. Nem baj: ha csak konstatálni lehet a haladást az egyes lapok és egyes vásznak közt, amint sorra következnek, akkor mi nem félünk. Várunk. Már azok, akik.

Nem, nem: túrósrétesekkel ne vásároljuk meg magunknak a kedvező kritikákat. Egy nevesebb bírálónk állítólag így szólt a barátjához: „Kérlek, meg kellett dicsérnem a kis X-né könyvét. Olyan pompás túrós-rétest ettem nála vasárnap...”

Juszt' se adjunk nekik jó túrós-rétest. És ne mosolyogjunk rájuk kedveskedve, munkáink megjelenésének idején. Hiszen akkor sem bánhatnak a műveinkkel rosszabbul, mint így.

* * *

A méltányosság elvénél fogva ki kell jelentenem, hogy az én „írás műveimmel” eddig elég tisztességesen bántak el a kritikus urak, túrós-rétes és mosolyok nélkül.

Mindezt csak a szolidaritás érzése diktálta nekem. Hogy mégis, hogy mertem leírni? Hm, – mostanában nem jelenik meg semmiféle könyvem . . . Aztán: úgyse olvassák el, amit itt írtam. Mert ők a nőirók dolgait egyáltalában és elvből nem olvassák.

Politikai erkölcsök.

A Justh-párt hivatalos orgánuma, a „Magyarország” a 48-as függetlenségi párt általános választójogának méreteiről április 23-án ezt írta: „Az általános és egyenlő választói jog terjedelme is nagy fontossággal bír. A szocialisták által hangoztatott legszélsőbb szavazati jog a parlament pártok programjától tudvalevőleg eltér. (Mi pedig emlékszünk a választójogi blokk olyan népgyűléseire, a kolozsvárirra stb., amelyen a feminista szónoknak a nők választójogára vonatkozó indítványát, azzal ütötte el a szocialista elnöklő, hogy felesleges, mert hisz, a nők választójoga benne van a párt programjában, tehát magától értetődik, hogy az általános választójoggal a nőket is követelik. A gyűlés függetlenségi résztvevői nem mondtak ellen, tehát joggal hittük, hogy ők a szocialisták mértékét fogadják el. Szerk.) Ellenben a koalíció és az uralkodó között létrejött megállapodás az, ami körülbelül megfelel a kívánalmaknak. A koalíció a mai egymillióról két és félmillióra akarta fölemelni a szavazók számát. Ha Lukács ezen a mértéken alul akarna maradni, akkor már olyan szűkkörű választói jogot teremtene, amely semmi esetre sem tekintetnek kielégítőnek.

Amint körülbelül megállapítani lehet, a legszélsőbb választói jog és az ósdi, konzervatív választói jog között a koalíció idejében megállapított mérték volna a középérték. Ezt az uralkodó, az akkori kormány és parlament egyaránt elfogadta, ennek a keresztülvitelére lehetne tehát most is számítani. Természetesen senki sem gondol épen precíz számokra, de a kiterjesztés azon mértékével az általános választói jog hívei, az általános felfogás szerint mennének ma elégedve. Emellett azonban – mint többszörösen kiemeltük – a titkos szavazásnak az egész vonalon leendő biztosítását is kívánják.”

Ugyanaz a lap április 28-án még világosabban kifejti:

„Ha igazi általános választói jogot akarunk behozni, akkor minden felnőtt férfira és nőre ki kellene a választói jogot terjeszteni. Ezzel kilenc millió lenne a szavazók száma. Ki gondol ma erre?

Még arra sem gondol egy parlamenti párt sem, hogy minden felnőtt férfira kiterjesztésük ma a választói jog, Pedig ennek már politikailag és emberileg teljes jogosultsága

lenne.* A teherviselő és katonai szolgálatot teljesítő négy és félmilliót kitevő férfinépeség igenis hivatva lesz majd annak idején arra, hogy a politikai jogosultak soraiba kivétel nélkül felvétessék.

Ma ennek a felnőtt férfinépeségnek csaknem a háromnegyedrészre meg van fosztva a jogoktól. Körülbelül három és félmillió felnőtt férfi nem bír ma szavazati joggal.

A függetlenségi párt ennek a jogfosztottnak körülbelül egyharmadát, vagyis egy millió 3-400 000 embert akar a mai körülmények között választói joggal felruházni. A mai 1 millió 200.000 választó helyett körülbelül 2 és félmillió polgárt akar választói joghoz juttatni.

Hát ennél már lehet nagyobb „átmeneti” megoldás? Lehet mérsékeltebb és meggondoltabb haladást el is képzelni?”

Az általános választójognak ilyen szédtően radikális mértékeért rajonganak tehát a Jásziak és Kunffyak. Ez tehát a Népszava „becsületos, tisztességes” választójoga, a melynek érdekében egy év óta Justhék mellé vezényli ki a pártját. Ez tehát az a választójog, amelyet a párt programja követel. Ez az, a melyért a nők választójogát követelőket lehurrogatják, a melyért a nőkkal szemben letiporják a népszabadság legelemből parancsait.

Ez, mert ha nem ez volna, akkor a párt szócsöve, a Népszava *április 23-ika*, illetve *28-ika óta* már csak tiltakozott volna ellene. Pedig máig, május 1-éig nemcsak hogy nem tiltakozott, de olvasóinak még számot sem adott a Justh-párt ösztönkedéséről. Sőt! A párt az „általános” választójognak ilyen interpretálása után is, az április 28-iki dicső népgyűlésen a radikalizmus, a demokrácia, a népjogok nevében testvér-csókokat váltott Justhékkel. Az a párt, amelynek programja követeli a mindkét nemre kiterjedő általános, egyenlő stb. választójogot, amelyet az 1907. évi Stuttgartban és 1910. évi Kopenhágában megtartott nemzetközi szociáldemokrata párthatározat arra kötelez, hogy minden választójogi küzdelemben a nők választójogát ép oly erélylyel követelje, mint a férfiakét.

A jogfosztott férfiak egyharmadának választójogáért folyik tehát az egész komédia. Mert, hogy komédiánál nem egyéb az egész hühhó, azt a „Magyarország” idézett cikkei és a Népszava hallgatása mindennél fényesebben igazolja. A demokrácia, a radikalizmus ebben a szerencsétlen országban ép olyan jelszó, mint a népbolondításnak egyéb jelszavai.

Nem csodálkozunk azon, hogy a Justh-párt a férfiak „emberileg is teljesen jogosult” általános választójogát sem akarja. De pikáns-

* Asszonyok! Mánásasszonyok, munkásasszonyok, polgárasszonyok! Ezt a mondatot értsék meg jól!

nak tartjuk, hogy Kúnfyék és Jásziék, akik Márkus Dezső „cenzusán” oly érzékenyen megütköztek, a 48-as függetlenségi párt cenzusosnál is cenzusosabb választójogáért állnak csatasorba. A politikai erkölcsnek egy történelmi értékű dokumentuma bontakozik ki előttünk.

GLOSSZÁK.

Krokodilus könyvek. Az elnök csengeytyűje meghatottan zeng. Nagy szerencsétlenség történt a tengeren. Függesztjük föl a haza üdvére irányzott működésünket néhány percre és gondoljunk kegyelettel azokra a szegény áldozatokra, akiket a jéghegyek megöltek, a Titanic hajótöröttjeire, arra az 1600 emberre, akik hullámsírban nyugszanak. A képviselők meghatottan fölállnak, jegyzőkönyvileg, esetleg táviratilag fejeznek ki részvétet.

Azután az elnök föl hívja az előadót, hogy folytassa a mai napirend tárgyát: Kérünk megszavazni 48 milliót új ágyúkra, amelyek egy perc alatt 3000 méter távolságban pusztíthatnak el egy ellenséges ezredet, aztán 8 milliót új léghajó-típusokra, amelyek segítségével az ellenséges táborba dobálhatunk bombákat és végül 65 milliót új hadihajókra, amelyekkel az ellenség hajóját elsüllyeszthetjük minden rajta levő, több mint 1600 emberével együtt! Ez hazafias kötelesség. *Pataj Sándor Zombor.*

Út a kéjgyilkossághoz. A lapok a minap jelentették: „A szegedi ítélőtábla előtt állott Tóth Veron bácsszenttamási asszony kerítéssel vádolva. A híres bácskai nábobnak, Dungyerszky Györgynek akarta megkeríteni M. Teréz 17 éves szenttamási leányt, aki azonban az ezresbankókkal való kecsgetetés után sem állt kötélnék, hanem följelentette Tóth Veront. Az újvidéki törvényszék fölmentő ítéletet hozott, a tábla azonban bűnösnek találta Tóth Veront és 14 napi fogházra és 100 koronára ítélte.”

Dungyerszky úrnak persze hajaszála sem görbült. Sőt, azóta az Erdélyi borozó tulajdonosának beverhette a fejét, mert az a nábobot mulatozásában zavarta. A lapokban olvashattuk az esetet. De azért Dungyerszky úr tisztelt tagja marad továbbra is a pénztisztelő társaságnak.

Vívmányok. A napisajtó jelentése szerint a közoktatásügyi kormány végre elhatározta, hogy Szegeden, Pozsonyban és Kolozsvárott *leánygimnáziumot nyit* szeptemberben és hogy dr. Láng Margit magántanár lesz a budapesti egyetemen. Ezzel szemben Szeged második kereskedelmi iskolát kap fiúk számára, de minden igyekevs ellenére egyetlen egyet sem leányok számára. Azt sem engedik meg, hogy a lányok látogathassák a fiúk kereskedelmi iskoláit.

Munkaerő és a nem. Egy levéltöredék: „Férjzett lányunk két év előtt, mint helyettes tanítónő műkö-

dött egy szolnokmegyei községben, felekezeti iskolánál. Az iskola 6 osztályú, melyet egy tanító vezet. A helyetteség ideje alatt a volt férfi-tanító meghalt és így az állás pályázat alá került. A helyettes tanítónő is pályázott, minthogy nem volt kiírva, hogy csakis férfi-tanító pályázhat. Azonban a választás idejéig a hitközség választói között az egyik fél csakis férfi-tanítót kívánt választani. A helyettes tanítónő félve, hogy pártjával kisebbségben marad, azzal az ajánlattal állott elő, hogy ő 1000 korona fizetésért vállalja az állást és lemond a lakásilletményről és az idővel neki járó korpótlékokról. Így aztán meg lett választva. Előbb azonban közjegyző előtt okiratot irattak alá vele a labber és a korpótlék lemondására nézve.” Ime, ha csak a munkaerők versenyéről van szó, az asszonynak eszébe sem jutott volna lerontani a jövődelmet, így pedig a biztos semmi ellen próbált – és a mint látjuk, sikeresen – védekezni. Így termelik a nő „piszkos konkurenciáját”, a melynek *csak egyetlen feltételek melletti szabad versenyzés* veheti elejét. Ez nemcsak a nők, hanem a férfiak érdeke is,

Mindennapi tragédiák. Még a legfigyelmetlenebb olvasónak is kell, hogy feltűnjék a löfgyverek „tréfás” használatából eredő gyilkosságok végtelen sorozata. Napról-napra olvashatók efélék: „Az ondódi tanya egyik majorosának, Csonka Sándornak két kisleánya átment Kovács István szomszédos tanyájára, ahol vígan játszadoztak a gazda gyermekeivel. Eközben Kardos József nevű 16 éves fiú kihozta a házból a gazda kétesövű puskáját és tréfálkozva célba vette a két kisleányt, akik sikongatva rohantak el előle. De az eszeveszett fiú nevetve fordította utánuk a fegyver csövét és végül meghúzta a ravaszt. A következő pillanatban a fegyver elsült és *mindkét kisleány a földre bukkott.* A puska egyik csöve söréttel volt megtöltve és a négyéves kisleányt *azonnal megölte.* A hatéves leányka *életveszedelmesen megsebesült.*”

„A szatmármegyei Penészlak községben Derzsin Jánosné látogatóba ment Papp Györgynéhez. Az utóbbinak nyolc éves kis fia éppen *apja fegyverével játszadozott,* amikor a látogató belépett. A kis fiú, amikor az asszony belépett, ezekkel a szavakkal: „Vigyázz, most lelőlek!” reáemelte a fegyvert, amely elsült. A golyó Derzsinné szívébe fűrődött. Nyomban *meghalt.*”

Mindezekben az esetekben pörbe fogják a „tréfás” gyilkost, fölmentik, vagy elítélik s ezzel vége az ügynek. Pedig a gyilkos nem bűnös, hanem maga is áldozat. Áldozata annak a társadalomnak, mely a militarizmus szellemét fentartva, *játékot* csinált a puskából, pisztolyból, bicskából, egyéb gyilkoló eszközökből. A míg a társadalom kezéből nem csavarjuk ki a militarizmus gyilkos játékát, addig az egyént sem szabad elítélnünk, ha játszik a gyilkosság veszedelmével.

Idyllek. A szaporodás korlátozása ellenségeinek szíves figyelmébe: „*Kecskemérről* jelentik: *Molnár József* székétpusztai lakosnak egymásután két fiát is elvitték katonának. A *félíg vak, hatvanöt éves ember* fiatalabb fiának kiszabadításáért most kérvényt nyújtott be a honvédelmi miniszterhez, amelyben arra kéri a minisztert, ne haragudják, ha netalán zavarná, de ha meg nem „szavazza” a debreceni 7. huszárezrednél szolgáló, rosszul látó fiának hazabocsátását, *ő elkeseredésében leöli a még otthon levő kilenc kiskorú gyermekét s azután magával fog végezni.* Molnár kétszer nősült, *huszonöt gyermeke volt, akik közül tizenegy él. Felesége ágyban fekvő*

beteg, ő maga pedig nyomorék.” Ehhez felesleges szót fűzni. De a következő levélhez sem kell kommentár:

Szegény sapkaárúsító vagyok. Eddig tíz gyermekem volt, tegnapelőtt tizenegyedszer ért utól isten áldása. Eddig is csak úgy jutottam lakáshoz, hogy öt-hat gyermeket letagadtam, így is minden fertályban kidobtak. Legutóbb az Alföldi-utca 18. számú városi házból is kidobott a házgondnok. Május elsejére felmondott, pedig mindig pontosan fizettem a házbért. De hát a gondnok úr nem szíveli a gyerekeket. Már most kihez forduljak lakásért, mert, ugyebár, minél több a gyerek, annál inkább kell a lakás? Kiváló tisztelettel Repper Salamon piaci árus, Alföldi-utca 18. sz. II. em. 47.”

A mi erkölcsaink őrei. A lapok jelentették: Szabadrán Pásztor Piroska, egy tanyai földművesnek *tizennégy éves* leánya fiúgyermeket szült és ezt *elevenen elásta*. A boncolás megállapította, hogy a gyermek még élt, amikor eltemették. Az anya nem akarja elárulni a gyermek apjának nevét.

A „Nagyvárad” írja: „Feketegyőrös tanítója, Porumb Demeter szürös szemű, negyven éves férfi. Felesége, gyermekei vannak és gazdálkodással már egy kis vagyont szerzett. A feketegyőrösi jámbor oláhok inkább félnek tőle, mint tisztelik. Porumb Demeter uralkodott az egész lakosságon, amely nem mert föllépni ellene. Pedig a gyanú már súlyos vád formájában keringett: *a dászkal enyeleg a fejletlen leány tanítványaival. Csókolja és vad ösztönrel ölelgeti a 10-12 esztendőes gyermekleányokat.*

Egy napon a 12 esztendőes Z. Mária sírva ment haza az iskolából. Elpanaszolta az anyjának, hogy a tanító őt egyedül tartotta benn az osztályban és ő nem tudott menekülni előle. Vadul rárohant, úgy, hogy elájult. Nagy fájdalomra éledt föl, látta, hogy a dászkalért a felesége jött és nagy veszekedés közben távoztak. Z. Mariskát az anyja rögtön orvoshoz vitte. Az orvos konstatálta, hogy a kisleány ellen gaz merénylet történt. Nyomban följelentették a tanítót fölötte hatóságánál. *A fegyelmi eljárás azonban a dászkalra kedvezően végződött.* Nem találtak okot arra, hogy elmozdítsák állásából.

Z. Mariska özvegy anyja azonban bűnvádi útra terelte az ügyet. A nagyváradai ügyészség elvállalta a vád képviselőségét és pénteken tárgyalásra került a sor.

A bíróság kilenc tanút idézett meg, akiket *zárt tárgyaláson* hallgattak ki. Erről a törvény szerint tudósítást közölni nem szabad. A tanúk vallomásai bizonyára terhelők voltak, mert a bíróság Porumb Demetert *két évi fegyházra ítélte.*

A vádlott főlebbezett – és ment vissza tanítani a leánygyermekeket.”

A tizennégy éves gyermek csábítója és a Porumb Demeterek szavazatukkal mindenesetre az erkölcsi világrendet támogatják majd. Ők szavazhatnak, hisz férfiak, az ő képviselőik pedig erkölcsi törvényeket szabnak számunkra!

A nő szellemi munkája és a közönség.

Írta: *Szikra** (Gróf Teleki Sándorné.)

Épen itt, ebben a teremben történt. Gondolom, két évvel ezelőtt. A falakat gyönyörűséges képek borították. Jól esett a szemnek reájuk nézni. Csupa életöröm, csupa frissesség valamennyi.

Egy angol házaspár rögzítette meg ekként mind azt a színt, mind azt a meleget, s mind azt a rokonszenvet, mit a magyar föld népe iránt érzett. Meglátszott minden képen, hogy szeretettel van csinálva. Hogy az illető művész kedélyén áthullámozott minden hangulat, mely a magyar alföld nyarát jellemzi, és átszűrődött minden szín, mely a magyar felföld őszét oly zománcossá teszi s hogy ami mind ebből megmaradt, lerakódott, mint arany fővény a folyam medrének legmélyén, azt ők szerencsés művészkézzel a felszínre hozták s vászonra vetették.

A katalógus híven regisztrálta, hogy e képek közül melyiket festette a férj s melyiket az asszony s bár szép volt, kedves volt, intim volt valamennyi, mégis valahányszor egyik vagy másik jobban megragadta a figyelmet, biztosra vehettem, hogy azt a képet kettőjük közül az asszony festette: Mrs Mary Stokes.

Megvallom, örültem ennek. Jól esett látnom, hogy egy művész-házaspár versenyében, amelynél szeretet az előfutár és becsületes, egyenlő tudás a hajtóerő: mégis, az asszony szárnyalása a merészebb, egységesebb, céltudatosabb.

Ezzel a naiv kis feminista hiúsággal eltelve hagytam el a kiállítást, de kilépve, tekintetem az eddig figyelmen kívül hagyott plakátokon akadt meg. Hogyan? Jól látok-e? Lehetőséges volna, hogy egy kiállításon, amelyen egyforma arányban és egyforma jogosultsággal vesz részt két művészember, mégis csak az egyiknek – a férjnek – a neve ragyogjon, diadalmaskodjék ökölnyi piros betűkkel, a másiké – az asszonyé azonban, még csak petittel szedve se legyen azon a plakáton látható? . . .

Úgy éreztem, hogy ezt nem hagyhatom szó nélkül. Visszatértem tehát s elindultam keresésére valakinek, aki tudja e nagy talány miértjét. Az irodából egy úr közeledett, megszólítottam:

– Ugyan kérem, lenne szíves megmagyarázni, hogy ha a katalógus Mr. és Mrs Stokes műveiről ad felvilágosítást, s ha a Mrs Stokes képei jobbak is, számosabbak is a Mr. Stokes képeinél, akkor ott kint a plakátokon miért nincs az ő – az asszony – becsületes neve is feltüntetve?

* Szerzőnek a Nemzeti Szalonban a Képzőművésznők tárlatiban április 16-án tartott előadása.

S erre a titkár úr, teljes lelki meggyőződéssel szószerint ezt felelte: „Kénytelenek voltunk úgy cselekedni, mert ha az asszony nevét is kiírtuk volna, nem jönne be a publikum!”

Nem kétlem, hogy a titkár úr alapos lélektani tanulmányok árán jutott e meggyőződéshöz, s így feltétlen igaza van! Hiszen, fájdalom, tudjuk mindannyian, hogy a közönség egész más szemmel néz minden művészi alkotást, mikor arról értesül, hogy azt „csak asszony” festette, véste, vagy írta. És ha még csupán más szemmel nézné! . . . De, vagy egyáltalán nem is nézi, vagy ami ennél is kegyetlenebb, – valljuk meg – rossz szemmel nézi . . .

Gondolják csak, kérem! A közönség, – Ezerszemű Cézár Ó Felsége! – mind az ezer szemével gáncsolólag, kicsinylőleg, tiltólag néz mindenre, amit asszony az alkotó művészetek terén létrehoz.

S mind ezt miért? Mert a nagy átlag egyáltalán nem helyesli, ha asszony olyasmit „alkot”, ami *fej munkának eredménye*, s így csak következetes, ha minden ilyen alkotást eleve: *selejtesnek* minősít.

Ez az kérem! Ez nehezíti meg annyira a nő megélhetését, fejlődését, hogy nemzedékről-nemzedékre száll az a tudat, még hozzá legtöbbszörre nem is kifejezett formában, hanem csupán mint Ösztönné vált előítélet, hogy az asszonyi munka *selejtes*.

Nem is hiszik, hogy ez mennyire általánosító vélemény. És hiába festették a Rosa Bonheureök, a Mme Vigée Lebrunok az Angelica Kaufmannok, hiába irt Mme de Staël, George Sand, George Eliot és még annyi-annyi más, hiába uralkodtak Erzsébetek, Viktóriák és Mária Teréziák és hiába haltak elveikért, eszményeikért hősiessé halállal a francia nők ezrei, a nőről táplált közlemény „világrecordját” egy vonallal sem javították fel, sem ők, sem azok a többiek, akiknek ma már a nevét se tudjuk. Pedig, hogy éltek, hogy szenvedtek, dolgoztak, alkottak, vigasztaltak és példát mutattak az önfeláldozásban, ezt bizonyítja az idealizmusnak ma is égő Vesta-lángja, melyet csak ők, a kiváló asszonyok gyújtottak és gyújthattak fel és tartanak égve ma is; mint ahogy ápolták az elmúlt évezredekben, s mint ahogy ápolni fogják jövő évezreddekig, bármint bányák is velők a férj, vagy apa, vagy közvélemény. Nem is ezen fordul meg a kérdés, de azon, hogy mint mondtam, az asszony munkáját selejtesnek tartják világszerte. Szokás, kényelemszeretet, önérdek és még számtalan más tényező játszik össze, hogy ez a vélemény semmit se veszítsen erejéből. S valahányszor a tények mást bizonyítanak, mint ahogy oly gyakran mást is bizonyítanak, akkor egyszerűen azzal a közhellyel térnek ki a beismerés elől,

hogy: „Oh, ez csak kivétel és kivételek erősítik meg a szabályt. . . .

Hát kérem, ez se nem igaz, se nem igazság! . . .

És épen oly kevéssé van igaza annak a férjnek, aki a feleségére „csak” a tyúkólat bízza, de a fácánost már jobbnak látja, ha maga kezeli, mint annak a gyárosnak, aki egyenlő munkáért asszonynak egy harmaddal, – ha nem felével – kevesebb munkabért fizet, mint férfi munkásának. . .

Mert így megy ez végig. A foglalkozások, munkabeosztások, mindég és mindenütt, hallgatagon bevett szokásai, hogy asszonymunkát selejtesnek minősítenek, nem ám azért, mert olyannak tudják, hanem azért, hogy e szerint renumeráltassék. S viszont, mert az asszony kevesebb fizetéssel is beéri, ezzel úgyszólván, ő maga is beösméri azt, hogy az ő munkája nem ér annyit – még ha olyan is, még ha jobb is – mint a férjéé. S talán azt hiszi valaki, hogy ezért a szerénységért az a férj többre becsüli a feleségét? . . . Oh dehogy. Sőt ellenkezőleg; az történik, hogy önkénytelenül, ösztönszerűleg azonosítja őt kevesebbre értékelt munkájával, s kettőjük között mindig magát, a jobban fizetett munkást fogja az értékesebbnek tudni, s e szerint bánik az asszonyával. S ahogy kihat a nem egyenlőn értékelt egyenlő munka elbírálása a munkás házaspár egymás közötti viszonyára, épen úgy kihat az, bármilyen társadalmi osztálybeli házaspárok egymás közötti viszonyára is.

Lent és fent, mindig és mindenütt azt látjuk, hogy az asszonyt mint embert kevesebbre értékelik, mint a férfit. Miért? Mert munkáját is kevesebbre értékelik. Ami ismét főként onnan ered, hogy az állam nem ösméri őt el egyenlő értékű honpolgárnak, hiszen csak adót vesz rajta és – ha úgy fordul – büntetéssel sújtja, de a legfőbb honpolgári jogokat, amilyen az önrendelkezés és a törvényhozás, megtagadja tőle.

Évezredek óta volt ez így, míg végre mindenki elhitte, hogy ez nem is lehet másképen. Pedig lehet, csak akarni kell, nagyon kell akarni és nagyon sokaknak kell nagyon akarni! Akkor megváltozik minden. Az asszony egyenlő értékű munkáért egyenlő értéket is fog kapni s ezzel egyszerre eltűnik a köztudatból az az odakövesedett felfogás, ami azt tartja, hogy az asszonyi munka selejtes. (Ami viszont hallgatagon azt a sérelmes érzést kelti a férfiakban, hogy az asszony maga is selejtes.)

Igen. Ez ellen kell küzdenünk teljes erőnkben! Küzdenünk kell olyképen, hogy minden munkánkhoz, és legyen az művészi, vagy tudományos, de mindhez és mindig lelkünk legszentebb meggyőződését adjuk! . . . és küzdenünk kell olyképen is, hogy szólási jogot vívjunk ki magunknak ott, ahol a törvényt

a mi életünkre is beható, fontos, döntő, teljhatalmú törvényeket alkotják! . . . Mert hogy érthessünk el nemes célokat? Hogy remélhessük azt, hogy az emberiség nagyobb felét – az asszonyt – a férfival egyenlő értékű emberi lénynek tekintsék, ha *törvénybe iktatva* azt olvassuk, hogy mi magyar asszonyok, jogilag még ma is a kiskorúkkal, az elzüllött gazemberekkel, a hülyékkel és az örültekkel vagyunk egysorba helyezve. Hogy legyen tekintélye az anyának fia előtt? Hogy járhasson a feleség emelt fővel a férje mellett, amíg ez a bélyeg, a felelősségnélküliség, az értelmetlenség és az értéktelenség bélyege az asszonyra van sütvé?

Végezetül egy fogalomzavart szabadjon figyelmükbe ajánlani. Gyakran halljuk a csúfolkodó vádat, hogy a nők választójogáért küzdők a nőt a férfival mindenképpen egyformának kívánják tenni . . . Hát kérem ez egyszerűen badar beszéd! . . . Hála Istennek nyelvünk olyan gazdag, hogy aki tudja, az egész világosan ki is fejezheti benne gondolatát. A nők választójogáért küzdők tehát itt nálunk éppen úgy, mint az egész művelt világban, nem *egyformaságra* vágnak, hanem *egyenlőségre* és ez tudtommal nagy különbség. „Equality but no similarity” mondhatnók angolul. Lord Haidene, akitől nem régen azt kérdezte valaki, hogy hogyan határozná meg a parlamentbe jutó nők munkakörét, nevetve felelte: „Én? Sehogy. Rábízom a természetre!”... Ennél bölcsőbbet nehéz lenne kitalálni, mert az teljesen fedi a kérdést. Bizonyosság reá mindazon országok parlamentje, amelyben már asszony-képviselők ülnek. Éppen a múltkor volt alkalmunk Ursin úrnak, a finn képviselőház elnökének beszédét hallani, amelyben kifejtette, hogy náluk, úgyszintén Norvégiában, a törvényhozó asszonyok minden tevékenységüket és befolyásukat a jótékonyosság, kultúra és erkölcsemelési kérdéseinél vetik latba. Szórói-szóra ez a tapasztalat kristályosodott ki Ausztrália és Új-Seeland parlamentjeiben is. Tehát az így önkénytelenül – minden kényszer nélkül – beállt munkafelosztás bizonyítja, hogy asszony nem akar, de még csak nem is gondol arra, hogy a férfival egyforma lehessen . . . Hanem, asszony férfival egyenlő . . . ezt már igen! Mert emberek vagyunk mindannyian.

Egyenlőség és nem egyformaság! Van-e ennél világosabb, lelkesítőbb fogalom? . . . Ezt megértheti mindenki, de aki át is érti, az megérdemli, akár nő, akár férfi, hogy ne a selejtesek, hanem a légtértékesebbek közé sorozzák. Mert egyenlőség a szellemi arisztokrácia nagy köztársaságának a jelmondata, amelynek természetéből folyik az, hogy kizár minden egyformaságot.

Osztrák nők első választójogi konferenciája.

Írta: *Daisy Minor*, Wien.

A csehek kivételével az összes ausztriai női választójogi bizottságok képviselével 1912. március 17-én tartották meg az első osztrák választójogi nőkonferenciát. A csehek t. i. csak csehül szándékoztak beszélni, amely nyelvet azonban sem a németek, sem a szlovének és lengyelek nem értik, ezért részvételük semmiképpen sem szolgálta volna a kölcsönös megértés előmozdítására rendezett konferencia célját. A brünni és troppai német női választójogi testületeket Sinaiberger és Warnicek asszonyok, a lemergi és krakkói lengyel női választójogi bizottságokat – a jasloi, gorlicei és ujsandeci fiókegye-«ületeket is beleértve – Gerzabek asszony, a lemergi szociálpolitikai nőegyletet Dalemba asszony; a krakkói szociálpolitikai nőegyletet Bujwid asszony; az „Odbor Splosnega slowenskega zenskega, Laibach”-ot Ferjancic asszony és Prijateljewa asszony képviselte. Mély sajnálattal nélkülöztük Nini von Fürthöt, a bécsi női választójogi bizottság elnökét, akit családi gyászélet tartott vissza a megjelenéstől. A konferencián Henriette Herzfelder helyettesítette őt. A bécsi női választójogi bizottság tagjai közül még Marianne Hainisch, Hönigsberg, Minor, Schwarz és Urban asszonyok vettek részt a tárgyaláson. A konferencia a következő határozatot hozta:

1. Az ausztriai női választójogi bizottságok konferenciája elhatározza egy általános osztrák női választójogi egyesület alapítását. A konferencia egy ideiglenes választmányt választ, amely hivatva lesz az egyesület alapszabályait megszerkeszteni és azt a nemzeti bizottság elé terjeszteni.

2. A nők elvben az általános, egyenlő és közvetlen aktív és passzív választójogot követelik minden képviseleti testülethez. De az egyes tartományok asszonyai oly községi és tartománygyűlési választójogot követelhetnek, amelyet a maguk területén alkalmasnak tartanak.

3. Az osztrák nők választójogi szervezete minden politikai párttól független, haladó irányú politikát követ, de esetről-esetre mégis támogathat valamely politikai pártot.

Március 17-én este nagy nyilvános gyűlés volt a sütők szakszervezetének termében, melyhez a jasloi választójogi bizottság, a lemergi és krakkói diáknők egyesülete, a brünni Frauenbund, Schrade asszony, a postatisztviselőnők orsz. egyesületének elnöke és Börner, az Etikai Társulat titkára üdvözlő táviratot küldtek. Dr. Ofirter, orsz. képviselő és dr. von Dorn városi tanácsos résztvett a gyűlésen, míg Hock báró és Kuranda udv. tanácsosf orsz. képviselők és Hein városi tanácsos távolmaradásukat levélben kimentették.

Herzfelder asszony elnök kiemelte, hogy ez az első eset az osztrák nőmozgalom történetében, hogy a különböző nemzetiségű és pártállású nők közös munkára gyülekeztek és a nők választójogának terén minden elvi kérdésben megegyeztek. A lengyel és szlovén hölgyek, Bujwid asszony Krakkóból, Dulemba asszony Lembergből, Gerzabek asszony Jaslóból és Ferjancic asszony Laibachól bevezetésül anyanyelvükön mondtak néhány

üdvöző szót és beszédjüket német nyelven folytatták. Vázták az országgyűlési és községi választójogért folytatott küzdelmüket és azokat az előnyöket, melyeket már eddig is elnyertek. A brünni és troppai német választójogi szervezetek beszámolóját Sinaiberger és Wamiczek asszonyok adták elő. Azután a következő határozati javaslatot fogadták el: „Ausztria különböző országaiból Bécsben közös értekezletre összegyűlt női választójogért küzdő bizottságok követi tiltakoznak a nőknek az állampolitikai, törvényhozási és közigazgatási tevékenységből való kizárása ellen. Követelik az egyesületi törvény 30. §-ának*) megszüntetését és az aktív és passzív választójognak a nőkre való kiterjesztését minden képviselői testületben. A nők minden téren és minden szakmában dolgoznak, ezért teljes politikai jogot követelnek, hogy ezen munkák feltételeit szabályozhassák, hogy saját és a köz lét-feltételeit javítani segíthessenek.”

Kedden, március 19-én a delegátusok dr. Neumann, dr. German, Lisievicz és Gregorin képviselők vezetésével megjelentek a parlamentben, ahol Stürgkh gróf miniszterelnöknek átnyújtották a fenti határozatot. A miniszterelnök átvette az emlékiratot és kijelentette, hogy teljesen megérti a nők álláspontját, t. i. nagy ok a nők választójoga mellett, hogy állampolgári jogaik nem állanak arányban állampolgári kötelességeikkel. Azonban a választójog kivánt kiterjesztése akkora horderővel bír, hogy ő nincs abban a helyzetben, hogy a kormány nevében kötelező ígéretet tehessen, habár azt hiszi, hogy a politika porondján küzdő férfiak örömmel vennék, ha jövőben ily szép és bájos társaságban dolgozhatnának.

A miniszterelnök elismerte a nők követelésének jogosságát, de végszavait határozottan vissza kell utasítani. A nők ugyanis, mint állampolgárok, kötelességeket teljesítenek, amiért jogokkal is kell bírniuk. Komoly, tárgyilagos mérlegelésnél személyi tulajdonságokat ki kell kapcsolni. A küldöttség még Dlugosz miniszterrel is beszélt, aki kijelentette, hogy elismeri és méltányolja a nőknek minden téren való tevékenységét. Dr. Leo, a lenyél klub elnöke támogatását ígerte, dr. Sommer, a német nemzeti szövetség tagja szintén a nők választójoga hívének vallja magát, de megjegyezte, hogy pártjában e kérdésben eltérnek a vélemények. Zenker képviselő biztosította a küldöttséget, hogy amint a szabadelvűek többségre jutnak a községi tanácsban, a nők haladéktalanul megkapják a választójogot, melyet már régen meg kellett volna kapniuk.

Örömmel üdvözlöttük körünkben a különböző nemzetiségű nőket, közös politikai jogunkért folyó küzdelmünk mindnyájunkat egyesít. Reméljük, hogy ezek az összejövetelek a nők választójogának eszméjét az eddiginél szélesebb körökben fogják szertevinni, hogy sokkal több nő fogja erejét az ügynek áldozni és hogy az a meggyőződés, miszerint a nőknek az államháztartásban, az országban és községben való közreműködése nemcsak a nőkre, de a közre is üdvös és szükséges, utat tör magának.

Fordította: Pogány Nándor.

*) Ez megtiltja a nőknek politikai egyesületekbe való tömörülését.

Svájci asszonyok a kenyérkereső pályákon.

Írta: M. T. Schaffner, Zürich.

Valamint a szomszéd országokban, úgy a j Svájcban is évről-évre gyarapszik a kenyérkereső nők száma.

Bevezetésül néhány számot közlünk a svájci népesedési viszonyokról. A lakosság 3,765 002-nyi összegéből női lakosság 1910-ben 1,911.467 volt, ami az összes lakosságnak 507 százaléka, 100 férfira tehát 103.1-nyi női lakosság esik. Ötven év előtt, mikor a lakosság egy harmaddal kisebb volt, az arány ugyanilyen volt; 1860-1888. évek közt a női túlsúlyban jelentékeny növekedés áll be, amelynek legmagasabb száma, amikor 105 nő áll 100 férfival szemben, amire azonban a legutóbbi számlálások szerint megfelelő csökkenés következett. A kenyérkereső nők fent hangsúlyozott szaporodásával szemben tehát a női lakosság csökkenése áll, ami más országokban is észlelhető tünet.

Az ipari vállalatoknál eszközölt számlálás szerint 1905-ben 571.498 vállalatnál összesen 1,851 599 ipari munkás dolgozott, még pedig 1,128.601 férfi és 722.998 nő, eszerint a munkások arányszáma 61% férfi és 39% nő. Ez volt az első ilyenfajta számlálás Svájcban a gyárimunkások körében, adatai tehát előbbiekkel nem hasonlíthatók össze. A népszámlálás ugyan figyelembe veszi a kenyérkereseti kérdéseket is, de a kenyérkereső hivatás szempontjából még sem nyújtja azt a képet, mint a gyári üzemek adatai.

Hogy megtudhassuk, milyen arányban áll a kenyérkereső asszonyok száma az összlakossághoz, először is azoknak számát kell meghatározni, akik kenyérkereső korban vannak. Az 1910-i népszámlálás eredményeiből ez még nem állapítható meg s azért 1900-ra kell visszamennünk, ahol 100 nőre 69.5 kenyérkereső korban levő nő esik és azt találjuk 1905-ben, hogy 722.998 kenyérkereső nő van az 1,250 960 kenyérkereső korban levő nő közt; a kenyérkereső nők száma tehát az összes munkaképes nők 57.7%-át teszi. *A 14 éven felüli női lakosságnak tehát jóval több mint fele kenyérkereső.*

Az 571.498 üzem közül 160.118 olyan kis üzem, amely csak egy személyt, többnyire csak a tulajdonost foglalkoztatja, míg 411.380 üzem segédekkel dolgozik. A gyári és ipari üzemet illetőleg háromféle üzemenagyságot különböztetünk meg: kisüzemet 1-5 munkással, középüzemet 6-49 és nagyüzemet 50-nél nagyobb személyzettel. Hogy a női munka miképp oszlik meg a kis- és nagyüzemek közt, arra az egyes pályák tárgyalásánál térünk ki, egyelőre csak annyit jegyzünk meg, hogy

a foglalkozási ágak egész sorában a nők csak szórványosan vannak alkalmazva és csak kevés olyan munkaág van, melyben túlnyomó többségben lennének.

Az üzemekben a nők különböző alkalmazást töltenek be. Mint tulajdonos vezethet a nő kis- vagy nagyüzemet, mint a tulajdonosnak családtagja, résztvehet egy üzem vezetésében, lehet igazgatói vagy munkavezetői állásban, dolgozhatnak irodában mint kereskedelmi alkalmazott lehet egy csoport női munkás felügyelője, vagy pedig dolgozhatnak munkás vagy tanonc minőségben. A női üzemtulajdonosok száma aránylag kicsi, ennél sokkal nagyobb a nő jelentősége mint az üzemben segítő családtag. Ritkán nyernek a nők az üzemben hivatalnoki vagy munkavezetői alkalmazást, ellenben annál nagyobb számmal vannak mint munkásnők alkalmazva. Ebből azonban nem szabad előre is a nőnek alárendelt alkalmazására következtetni, mert pl. ha egy gazdaság tulajdonosaként a férfi szerepel is, azért a feleségnek, mint munkaerőnek az állása a férfiéval egyenlő, mert munkájuk értéke is egyenlő. Ha tovább kutatjuk az arányszámokat, akkor azt találjuk, hogy pl. az iparban a benne dolgozó nőknek 63.1%-a munkásnő, míg az iparban alkalmazott férfiaknak 65.5%-a közönséges munkás. De ha az üzemek számadataiból nem is lehet kimutatni a nőnek alárendelt alkalmazását, mégis bizonyos, hogy a női munka értékelése és díjazása alacsonyabb, még pedig úgy a tanulatlan munkásnőé, mint a képesítéssel bíró magasabb alkalmazotté.

Az üzemi számlálásba nem vették bele az állami kezelő hivatalokat és nyilvános tanintézeteket. Ezért az ehhez szükséges számokat az 1900-i népszámlálási adatokból kell merítenünk, mert az 1910-i adatok még nem kerültek kellő mértékben nyilvánosságra. A kezelő hivatalokban és a nyilvános iskolákban alkalmazott nőkre még visszatérünk.

Az üzemben végzett számlálás beosztása szerint a női munka a következőképpen oszlik meg:

a) Nyersanyagok előállításá.....	332.487 nő
b) Nyersanyagok finomítása	251.550 „
c) Kereskedelem	115.823 „
d) Közlekedés	10.849 „
e) Közigazgatás, jogszolgáltatás, tudomány és művészet	12.289 „
	722.998 nő

Az első kategóriába tartozó, a nyersanyagok előállításával foglalkozó 332.487 nő legnagyobb része a mezőgazdasághoz tartozik, mert e csoportba tartozó bányászattal és erdőszettel csak 572 nő foglalkozik. Az összes

munkaerőnek 43.4%-a, tehát csaknem fele női munkás. 22051 nőnek önálló gazdasága van, míg a gazdasági munkával foglalkozó nőknek túlnyomó része mint a tulajdonos családtagja, vagy mint cseléd vagy napszámos asszony dolgozik.

A mezőgazdasági munkával foglalkozó nők száma általában csökken, mint azt a népszámlálás adataiból látjuk. De nemcsak a gazdaságban dolgozó nők száma van csökkenőben, hanem a gazdaságban dolgozó egyéneké és az általok eltartottaké általában. A város felé özőnlésen kívül, mely a falusi lakók egy részét elfogja, a földkihasználás megváltozása s a munkáknak a gazdasági gépek használata által való egyszerűsítése is okai a mezőgazdasági lakosság csökkenésének. A gabonatermelés, mely eddig az erre alkalmas talaj legnagyobb részét igénybe vette, évről-évre visszafejlődik és helyébe a több hasznot hozó tejtermelés lép, amelyhez aránylag kevesebb munkaerő is kell. A szőlőművelés is visszafejlődőben van, miáltal ismét sok munkaerő szabadul fel. Ahol azelőtt sarló, kasza és cséplő végezték fáradságos munkájukat, most a gépek munkája pótolja a sok munkaerőt. Kender és lent már alig termesztene, a fonókerék a lomtárba került, mióta az otthoni szőttest és az otthon font szálból készült vásznat kiszorította a gyári iparcikk.

(Folytatjuk.)

SZEMLE.

Az angol nők áldozatkészsége. A békés választójogi párt, a National Union of Woman Suffrage nemrégiben hatalmas meetinget tartott Londonban az Albert Hallban, amelyen a politikai helyzetet és választójogi kilátásokat vitatták meg. A gyűlés alatt az egyik szónok lelkes hangú felhívásban adakozásra szólította fel a közönséget. Kifejtette, hogy a jelen év a mozgalomnak legjelentősebb éve, mely a legintenzívebb munkát, így a legtöbb pénzt is igényli. Míg tavaly 20.000 font St. (480.000 K) volt elég, addig az idén legalább is a duplájára van szükség. A gyűjtőív körözése után hangosan felolvasta a jegyzett összegeket. Húsz perc alatt 5164 font (124.000 K) gyűlt össze. A következő nagyobb összegeket jegyezték: Mr. és Mrs. Lloyd George 10 font, Mrs. Illingworth 500 font, Miss Leed polgármester (Oldham) 500 font, Anonimus 500 font, Mrs. Fawcett 100 font, Miss Ashton 250 font, Miss Rathbone 250 font stb. stb. Ugyanazon héten a harcias suffregettek is tartottak gyűlést az Albert Hallban. Az ő gyűjtéstik néhány perc alatt 10.500 fontot (252.000 K) eredményezett. Tehát csupán két egyesület egy héten belül 376.000 koronát gyűjtött.

Sváci hírek. A svájci „Verband für Frauenstimmrecht” első nagygyűlését május 18-án tartja Bernben. A graubündeni kantonban egy bizottság aláírásokat gyűjt egy olyan petíció számára, mely a nőknek az egyházi ügyekben való szavazatát sürgeti.

A női szavazatjog hatása a köztisztaságra. A californiai Los Angelesban a községi női szavazatjog első eredményei közé sorolhatjuk a népfürdőkre és a nyilvános mosoházakra szükséges összegek megszavazását. Az utóbbiak a legjobb és legújabb gépekkel vannak felszerelve s a szegény néposztálynak ingyen állnak rendelkezésre, ami nemcsak nagy megtakarítást, hanem a kis lakásoknak a mosógéztől való mentesítését is jelenti.

Ohio győzelme. Az ohioi parlament március 7-én 76 szavazattal 34 ellen elfogadta a nők aktív és passzív választójogát. A törvény sorsát véglegesen a júliusban vagy augusztusban megtartandó népszavazás dönti el. Az állam vezető asszonyai mind lemondtak a nyaralásról, hogy a népszavazás kedvező eredménye érdekében dolgozhassanak.

Női technikusok a német egyetemeken. A charlottenburgi technikai főiskola hallgatói közt a téli félévben 35 női hallgató s ezek közt 8 rendes hallgató volt, míg a karlsruhei egyetem a csekélyebb összhallgatóság mellett is 61 rendkívüli és 5 rendes női technikus hallgatót sorol fel. Darmstadtban 194 rendkívüli és 6 rendes, Münchenben 21 rendkívüli és 7 rendes, Dresdenben 222 rendkívüli és 3 rendes női technikus hallgató jár az egyetemre. A hannoveri technikai főiskolán csak 1 rendes nőhallgató van, ellenben rendkívüli 549. Danzigban és Aachenban még nincsenek nőhallgatók a technikán.

A haladás útja. Közel 1 millió nő fog az idei amerikai elnökválasztásnál szavazni, pedig nők mindössze még csak hat államból szavaznak. És mégis maga a női szavazatok száma túlhaladja az 1824-i összes szavazatok számát.

Francia nők állami hivatalokban. Franciaországban már régtől fogva nagy volt a kenyérkereső nők száma, de az utóbbi években különösen megnövekedett, úgy hogy ma 8 millió kenyérkereső nő van Franciaországban. A dolgozó nők ezen óriási csoportjából körülbelül 39.000-en vannak állami szolgálatban, ami mellett nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a körülményt, hogy a vasútkezelések négyötöde magánkézben van s az ezeknél alkalmazott számos tisztviselő nem számítódik az állami hivatalnoki karhoz. Csak az ú. n. nyugati vasút van az állam kezében, ahol 6000 nő van alkalmazva. A postánál alkalmazott nők száma 18.000. A legtöbb állami nő alkalmazott természetesen a tanítónőkből kerül ki. 68.000 népiskolai tanítónő és 3600 igazgató- és magasabb iskoláknál alkalmazott tanítónő működik Körülbelül 15.000 munkásnő dolgozik az állami üzemekben és gyárakban. Végül az összes minisztériumokban

vannak gyorsíróknak, gépíróknak és számfejtők, csak a hadügyminisztérium 685 nőt foglalkoztat irodáiban.

Egy szobrásznő kitüntetése. Az osztrák cs. és kir. botanikus egyesület Rainer főherceg 50 éves protektorátusának ünnepelésére érmet készített, amelynek kivitelét Johanna Meyer-Michel szobrász művésznőre bízta. Az érmet két évenként fogják kiosztani annak, aki a botanikában különös érdemeket szerzett.

A modern angol leányiskola. Angliában a leánynevelés reformja a múlt század közepe óta vált mindinkább szükségessé és elodázhatatlanná. Állami iskolák hiányában ugyanis addig a leánynevelés teljesen a magánvállalkozás kezében volt. Elképzelhető ily körülmények között, hogy a különböző leányiskolák működésének eredménye nagyon eltérő volt s az ilyen leánynevelő-intézetek tulajdonosai inkább az üzletre, mint a tanításra, nevelésre, pedagógiára helyeztek súlyt. A múlt század közepétől alakították azután a leánykollégiumokat, afféle felsőbb nőnevelő iskolákat. Ezek mellett különösen népszerűek, felkapottak voltak az internátusok. Az angol nőnevelés arra fekteti a főszólyt, hogy az iskola a leány testi fejlesztésére éppoly gondot fordítson, mint az a fiúknál szokás. Torna és játék a szabadban a legcélravezetőbb eszközök arra. A labdarúgás kivételével minden sportot kultiválnak a leányiskolák s amelyek leánya a kriketben, vagy hockeyben ügyeskedik, azt éppoly nagyra tartják, – szülők és tanítók – mintha valamelyik tantárgyban lenne eminens. Az erősen kifejlesztett testi nevelés, a torna, gimnasztika hatása alatt kiveszöben van Angliában a merev tartású és álszemérmes lady típusa is, úgy hogy lehetetlen észre nem venni bizonyos lelki, jellembeli közeledést is a két-nembeli ifjúság között. Ez a legfigyelemreméltóbb jelensége az angol leánynevelési modern törekvéseknek és szisztemának s a leghatalmasabb támasztéka azon irányzatnak, mely a fiúk és leányok együttes, közös oktatását, nevelését: a koedukációt célozza. Angliában ez a törekvés egyre nagyobb tért hódít, egyre több gyakorlati eredményt mutat föl. Meredith György, a jeles angol író azt mondja, hogy a gyermeknevelésnek az legyen a feladata, hogy a fiúkat a leányoktól minél ritkábban különítse el. Az együttes oktatás, nevelés, a kétnembeli tanulóifjúságnak együttes szórakozását az érzéki ösztönöket, vágyakat eltompítják s ily nevelés mellett egymást becsülni, józan, egészséges testű és lelkű generációt lehet teremteni. Angliában már 1903-ban 30 ilyen – a koedukációra alapított – iskola működött és mint az iskolák jelentéseiből kitűnik, a legkielégítőbb eredménnyel.

(J. G.)

Szováta-ffürdő meleg sósfürdő, vasúton átszállás nélkül elérhető. Javalt női betegeknek, izületi bajokban szenvedőknek, légcsőhurutosoktiak, idült bőrbajosoknak és rekonvalescenseknek. *Az egyesület tagjainak* lakást, I. osztályú ételmezést, fürdőt és orvosi kezelést naponként és fejenként 6 koronáért nyújt és minden tekintetben a legmesszebbmenő kedvezményben részesíti.

Érdeklődőknek szívesen ad felvilágosítást

Dr. Weisz Henrik

Szováka-fürdő fürdőorvosa
Budapest, VI., Andrássy út 35.

IRODALOM.

Dr. Pikler Gyula: Az 1911 évi budapesti lakásszámlálás főbb eredményei. Benkő Gyula kiadása. Ára 80 fillér. A legizgatóbb regénynél, a leglátzóbb népszónoklatnál színesebb és erőteljesebb e szürke című munkának a tartalma. A tanulságok levonására alkalmas adatoknak olyan mennyiségét adja könnyen áttekinthető csoportosításban, hogy nélkülözhetetlen támasza lesz a különböző szociális reformok minden munkásának. *Ezt a füzetet meg kell venni. El kell olvasni. Okulni kell rajta.* A fekete betűk megelevenednek és ennek a mi gyönyörűség városunknak minden baját megszemélyesítik a számok megdönthetetlen erejével. Dr. Pikler, a székesfővárosi statisztikai hivatal aligazgatójának ez a munkája szociálreformerek számára egyszerűen nélkülözhetetlen adattára.

Barcza Imre: A magyar parlamenti választójog legújabb irodalma. Bibliográfia. Budapest, Franklin-Társulat. Ára 1.20 kor. Szerző vállalkozása nem eredményezett hézagatlan bibliographiát, tévedéseket is tartalmaz, így a 39-ik oldalon egy szerző megnevezése nélkül jelent brochurát tévesen Schwimmer Rózsának tulajdonít. Azonban így is értékes támasz a választójogi irodalom áradatának áttekintésére. A választójogi mozgalom tanulmányozóinak megkönnyíti a tájékozódást.

Heinrich Vollrat Schumacher: Liebe und Leben der Lady Hamilton. Rich. Bong. Berlin. 1912. Ára 4 M. A tizenharmadik század egyik legvitatottabb személyisége áll a regény központjában. Egy asszony, aki szépségével és csakis szépségével Európa sorsára mélyreható befolyást nyert a varázsának meghódoló férfiak tömege útján. Az Emma Hartok eszménye lebeg azok előtt, akik a nő közvetett politikai befolyását akarják továbbra is fentartani. Schumacher ponyvaregényekre emlékeztető, sem a regény cselekményéhez, sem az alakok pszichológiai megvilágításához nem szükséges részletekkel veszedelmesen lesülyesztli a mű irodalmi értékét. Romney, Downmann, Vigée-Lebrun, Reynolds és korának más festői számtalanszor megörökítették az érdekes asszony tündöklő szépségét. E képek reprodukciói díszítik a kulturhistóriai szempontból érdekes könyvet.

Charles Richet: A háború múltja és a béke jövője. A Magyar Békeegyesület kiadása. Budapest, 1912. Ára 4 kor. Fordította; Szmik Antal. Charles Richet, a költő-pacifistának hatalmas erejű, tudományos készültséggel és költői lendülettel megírt munkájának átültetése értékesen szaporítja a szociális kérdések magyar nyelvű irodalmát. A háború eszteleniségének, anyagi és erkölcsi romlásának ecsetelésével, érzelmi és értelmi indokolással vitatkozik az antipacifistákkal, az örök jogrendetlenség híveivel.

A béke igaz fanatikusának – és minden magasabb erkölcsű ember békefanatikus – hitével bizonyítja a béke lehetőségét. Sorra cáfolja az ellenvetéseket és megmutatja a béke épületének szilárd anyagelemeit. Az európai szövet, ség gondolatát ismerteti rövid átfoglalásban. Nemcsak az állami, hanem a társadalomközi béke eszményének essen-

tiáját adja Richet a könyv zárszavában, amikor az ember rendeltetését teologikus vagy anyagelvű szempontból nézőket ezzel egyesíti a béke megteremtésére: „Mindegy, hogy mivégből vagyunk, honnan származunk és hová jutunk. Élnünk kell nekünk, a gyermekeinknek, unokáinknak és unokáink unokáinak. Egyazonban teljesen tisztán áll előttünk: hogy mindnyájunknak élnünk kell, még pedig boldogan. Sőt anélkül, hogy ez szorosan be lenne bizonyítva, mindnyájan tisztán érezzük, hogy mindegyikünknek van egy kényszerítő kötelessége: szenvedéstől kímélni meg embertársainkat. Hogy a jelen és a jövő nemzedéknek kevésbé keserves létet teremtsünk, ez az az általános és kényszerítő törvény, melyet mindenkinek a lelkiismerete parancsol. Más törvény nincs. A könyv a feministák Egyesülete útján is megrendelhető.

Dr. Käthe Schirmacher: Das Rätsel Weib. Eine Abrechnung. Alexander Duncksr Verlag. Weimar, 1911. Az asszony alárendeltsége alkonyodóban van. Az öntudatra és önértetre ébredés nagy válságokat, súlyos összeütközéseket idéz elő, sok áldozatot követel. Käthe Schirmacher, haragosan és könyvtelten számol le a férfiakkal. Temperamentumosan pattog, dühösködik és mond perpatvaros formában megdönthetetlen igazságokat. Kár, hogy a személyes elkeseredettség éles hangján mondja Schirmacher igazságait, mert veszít azok szemében, akik a nőtől elvárják, hogy hét törrel szívében, tövis koronával a fején se panaszkodjék, mert hiszen „z nő sorsa szenvedni.” Schirmacher nyíltan megmondja, hogy ő maga is szenved. Ez a lírai önleplezés idegenül hat, de lényegében nem változtat azon, hogy a könyv az asszony tipikus szenvedéseit tárja fel. „Die einzelne Frau mag sich hie und da glücklich preisen. Welche aber mit dem Geschick ihres Geschlechts zufrieden, der fehlt es an Herz oder an Kopf irta Schirmacher könyve élén. Elolvasását mindazoknak ajánlhatjuk, akik nemük sorsával meg vannak elégedve.

BEÉRKEZETT MŰVEK*:

Dr. Dirner Gusztáv: A nők választójoga. Kiadja a férfiliga a nő választójoga érdekében. Budapest.

Komjáthy Jenői A homályból. Költemények. Díjtalanul kapható a „Komjáthy irodalmi mozgalom*” intézőségétől, Budapest I., Királyhágó-u. 12.

Molnár Viktor: Színházaink és az állam. Hornyánszky Viktor nyomdája.

Millicent Garrett Fawcett: Women's Suffrage. A short History of a Great Movement. London. Ára 6 d.

Alfred H. Fried: Der Weg zum Weltfrieden im Jahre 1911. Pacifistische Chronik. Ára 60 f.

France Anaiol: A fehér kövön. Világkönyvtár. Ára 1-90 kor.

Marie h einen: Vrouwenjaarboekje voor Nederland. 1912. Ára 35 cents.

*) Ismertetésüket fentartjuk magunknak.

A Nők Választójogi Világszövetségének VII. kongresszusa.

Budapest, 1913. június.

IRODA:

Telefon: 117—58.

VII., ISTVÁN-ÚT 67.

A szerkesztésért felelős: POGÁNY PAULA

Sürgöncím: SUFFRAGIUM.

A kongresszusi iroda, mely eddig a Feministák egyesületének vendégszeretét élvezte, május elején saját helyiségébe (VII, István-út 67) költözködik. Az iroda modern berendezését Molnár Viktorné és Ungár Dezsóné közbenjárására *Glogowski és Társa* cs. és kir. udvari szállítócég bocsátja díjtalan használatra, rendelkezésünkre. Az iroda hivatalos órái vasár- és ünnepnap kivételével, naponkint d. e. 10-től d. u 5 óráig lesznek. Önkéntes munkarókat, kik *kötelezőleg* vállalják, hogy a kongresszus adminisztratív munkájában *megszakítás nélkül, rendszeren* részt vesznek, kész örömmel lát a titkárság.

Múlt havi kimutatásunk óta gyűjtésünkhöz hozzájárult:

Ágoston Péterné, Nagyvárad, részlet . . . 5— K
Békassy Elemérné . . . 100— „
dr. Bálint Aranka perselygyűjtése . . . 16— „

Bak Elsa gyűjtése:

Varga Emilné 2—, Ország Róbert és neje 7—, Balassa és neje 10—, Greiner és neje 2—, egy ellenség 1—, Szilárd Fr. és neje 4—, Kovács Kálmánné 2—, Székely Magda 3—, egy elvbarát 2—, Nagyné 2—, Verő Leó dr. 2— K 37— „

Bak Soma gyűjtése:

Rohner Ida 5—, D. 1—, H. 1—, P. L. 1—, Vázsonyi Aladárné 4—, Láng Samu 2—, Zinberger Hermin 1—, K. Jenő 1—, Joyszi 1—, N. N. 3—, Urbán Anna 5—, Krammer Leoné 5— K 30— „

dr. Doctor Sándor és dr. Doctor Sándorne

Debrecen város . . . 60— „
100— „
Engel Berta gyűjtőívén: Renner Ernő . . . 100— „
Fábryné Gémessy Aranka . . . 6— „
Maróthi Fürst Lászlóné . . . 200— „

Fleischmann Jessie gyűjtése:

Nápolyi N. 1—, Kaiser N. 1—, Pál L. 1—, X. Y. 1—, Huschfeldt A 1—, Hevessy 1—, Fechter Mór 1—, Faragó L. Lipót 1—, Erdős Lajos 1—, Berger 1— K 10— „

Gallilei sz. k. páholy . . . 60— „

Gyémánt Jenőné, Nagyvárad, gyűjtése:

Gyémánt Jenőné 20—, Lichtmann Mórné 10—, Berkovits Ferencné 10—, dr. Stern Odönné 10—, dr. Berkovits Renéné 10— K 60— „

Hazai Samu honv. miniszter . . . 10— „

Harsányi Jenőné . . . 25— „

Kozmáné G. Klára gyűjtőívén:

Engel Zsigmondné . . . 2— „

Ledószkyné Koháry Paula gyűjtése . . . 168— „

L. S.-né . . . 50— „

Lefebvre Alice . . . 5— „

Lőcsei bank . . . 50— „

Lukács Gyuláné, Temesvár, gyűjtése . . . 35— „

Mellerné Miskolczy Eugenia gyűjtése:

M. Miskolczy Eugenia II. adománya 100—, nagyizségi Izsépi Lászlóné 30— K 130— K

Meller gyerekek perselygyűjtése . . . 340 „

dr. Óváry Ferenc, orsz. képviselő . . . 20— K

Perzselgyűjtés a tolmácsoló-bizottság ülésén . . . 1839 „

Gróf Pejacsevic Katinka gyűjtőívén:

báró Wodianer Róbert . . . 100— „

Reichenhallerné Pethő Irén . . . 10— „

Röszner Valeria, Nagybánya . . . 160 „

Salgó Béláné gyűjtőívén:

dr. Turóczy Siegfried . . . 50— „

Salzerné Diamant Teréz, Vágújhely . . . 9— „

Sarbó Arturné . . . 100— „

Schwimmer Rózsa gyűjtőívén:

Derera József, Temesvár 100—, Koppély Géza 100— K 200— „

Spády Ferencné, Offenbánya . . . 15— „

dr. Székely Aladár orsz. képv. . . . 10— „

Székely Ferenc . . . 5— „

Szegvári Sándorné II. adomány . . . 20— „

Szereday Aladárné gyűjtése:

Szemere Miklós cs. és kir. kamarás 100—, N. N. 5—, N. N. 6— K 111— „

Székely Lily perzselgyűjtése . . . 178 „

Szigner Frigyes . . . 10— „

Szirmay Oszkárné gyűjtőívén:

Jellineké Lindh Marcella . . . 20— „

gróf Teleki Sándorne útján:

báró Orenstein Henrikné 100—, Weisz Fülöpné 100—, Mr. Corbett multkor kimutatott 120 koronájához 6— K 206— „

dr. Várady Zsigmond orszgy. képviselő . . . 10— „

Zách Anna, Nagyszombat . . . 9— „

Zemplén vármegye törvényhatósága . . . 50— „

A gazdasági bizottság ülésén befolyt tea megfizetése címen (lásd a gazdasági bizottság jelentését) . . . 51— „

A „Nyitravármegye” gyűjtésének újabb részlete Sándor Gyuláné cikke alapján:

Kurcz Mór 5—, dr. Pfeifer Gyuláné gyűjtése 30—, Alexander Spitzer Cóln 5—, dr. Pfeiferné újabb gyűjtése 19—, Spitzer N. 2—, dr. Elszász Miksa 2— K 63— „

Múlt havi kimutatásunk 19828'80 K, ebből levonva Szirmai Richárdné két ízben kimutatott 200— K adományát . . . 19628'80 „

Összesen . . . 21.981'97 K

Szepesvármegye törvényhatóságától a következő átíratot kaptuk:

Szepesvármegye közönsége, átérezve annak a jelentőségét, amit a világ minden tájáról ide sereglő külföldiek látogatása és hazánk természeti szépségeiben gazdag vidékein való két heti időzése nyújt, nem zárkózik el attól, hogy a kongresszust előkészítő bizottságot a szükséges költségek biztosítása ügyében erejéhez mérten támogassa.

Tekintettel azonban arra, hogy a törvényhatóság háztartási alapja hason célra felhasználható fedezettel nem rendelkezik, a vármegye közönsége felhívja az alispánt, hogy a felajánlandó támogatás mérvére nézve javaslatát a fedezet kitüntetésével az őszi közgyűlésen tegye meg.

Reméljük, hogy e sokatígérő soroknak meg is lesz a várható eredménye.

Április havi munkánk. Első sorban ki kell emelnünk a tolmácsoló bizottság 10-iki nagysikerű felolvasó-ülését. A kongresszusunk iránt nagy érdeklődést tanúsító közönségnek *Behr Hilda* német nyelven tartott előadást a stockholmi kongresszusról, *Végh Károlyné* pedig francia nyelven fejtegette, miért kell dolgoznia minden nőnek a kongresszus érdekében. Mindkét előadást oszatlan tetszéssel fogadták. E helyütt említjük, hogy *Zipernowsky Károlyné* vezetésével mellett csak rövid néhány hét óta működő esperanto-kurzus máris nagyszerű eredményeket mutathat fel. A tanítás májusban is folyik *Zipernowskyné* lakásán.

A gazdasági bizottság folyó évi április hó 17-én tartotta *gróf Haller Györgyné* elnök lakásán ülését, a bizottsági tagok élénk részvétele mellett. Sajnos, nem áll rendelkezésre elegendő hely ahhoz, hogy ezen, ideák termelésében szinte kifogyhatatlannak látszó ülésről részletesen beszámolhassunk. Kiemeljük azonban azt a két indítványt, amelyeknek keresztülviteléhez mindenkinek sürgősen hozzá kell járulnia.

Több bizottsági tag vállalta, hogy moztulajdonosoknál kieszközöl egy-két előadást kongresszusunk javára. *Gróf Haller Györgyné és Bán Dezsőné* közbenjárására az *Apolló* mozgósínház tulajdonosa már meg is ígérte, hogy

május hó 12-én

vasárnap délelőtt egy előadás jövedelmét átengedi nekünk. *Br. Bánffy Györgyné, Blazsejovszky Károlyné, Dirner Gusztávné, Istvánffy Gyuláné, Reuter Ferencné, Reichenhallerné Pethő Irén, dr. Steiner Lajosné, Ungar Dezsőné és mások* a gazdasági bizottság legközelebbi ülésén számolnak be a moztulajdonosoknál történt közbenjárásuk eredményéről.

Vidéken lakó, esetleg ott tartózkodó híveinket különösen kérjük, hogy ezt az áldozatot sem a tulajdonosok, sem a közbenjárók részéről nem igénylő propagandaeszközt használják fel a kongresszus iavára.

Dr. Steiner Lajosné indítványára és báró *Bánffy Györgyné* módosítására, a bizottság tagjai elhatározták,

hogy a kongresszusig zsúrok és teák alkalmával a teákért 1-2 koronát fizettetnek vendégeikkel.

Ez szintén bárkinél keresztülvihető, fényes pénzgyűjtési és propaganda-alkalom. A bizottság többi pénzszerezési akciójáról külön körlevélben számolunk be tagtársainknak.

A kiránduló bizottság április 18-én alakult meg *dr. Bálint Aranka* elnöklete alatt. Az alakuló gyűlésen, amelyen főleg vasutak és hajózási vállalatok főtisztviselői vettek részt, behatóan tárgyalták a kongresszusi vendégek kirándulásainak programját. A kiránduló bizottság tisztikara a következőképpen alakult meg: elnök *dr. Bálint Aranka*, titkár: *dr. Horváth Sándorné*, jegyzők: *Visontai Kovách Rózsi* és *dr. Kemény Dezső*.

A végrehajtó-bizottság április havi ülésén döntöttek az egyes bizottságok határozatai felett. *Gróf Teleki Sándorné* indítványára a határozatok gazdag anyagára való tekintettel a végrehajtó bizottság két folytatólagos ülésén tárgyalta az elnökök előterjesztéseit.

Az ifjúsági bizottság április hó 25-én tartott hangversenyéről, helyszűke miatt, a jövő hóban számolunk be.

A művész-bizottság *gróf Pejacevich Katinka* elnöklete alatt április 19-én alakult meg. Az alakuló ülésen elhatározták, hogy a bizottság szakok szerint albizottságokra oszlik, hogy ily módon eredményesebb munkát végezhesen. Az albizottságok a következők: zenei albizottság alelnöke *báró Haupt-Stummer Gertrud*, titkára *Schwimmer Franciska*, jegyzője *Opler Elza*.

A képzőművészek albizottsága: alelnök *Boemm Ritta*, titkár: *Undi S. Mariska*, jegyző: *Klammet Mariska*. A művész-bizottság elhatározta, hogy e szakosztályok keretén belül terveket dolgoz ki, pályázatokat hirdet, melyek hivatva lesznek a kongresszusnak művészi élvezetekben gazdag programot nyújtani.

Májusi munkaterv.

Május hó 8-án megalakul *Mellemé Miskolczy Eugenia* elnöklete alatt a kalauzólo-bizottság;

18-án *Ungar Dezsőné* elnöklete alatt a vendégfogadó-bizottság végül

24-én *Lánczy Leoné* elnöklete alatt az ünnepély-rendező-bizottság.

E bizottságok bármelyikében szívesen látnak az elnökök önként jelentkező munkaerőket is.

A *Szirmay Oszkárné* elnöklete alatt működő tolmácsoló bizottság május 30-án csütörtökön tartja második felolvasó ülését, melyen Budapest történetének tárgyalását tűzték ki napirendre.

Ügyvezetőség:
V. ker., Mária Valéria-
utca 12. II. em.
TELEFON: 142--0
Postatakarékpénz-
tári cheque-
számla: 24625. sz

**A FEMINISTÁK EGYESÜLETÉNEK,
VALAMINT FELVIDÉKI ÉS NAGYVÁRADI
FIÓKEGYESÜLETEINEK
HIVATALOS KÖZLEMÉNYEI.**

Gyakorlati Tanácsadó
V. ker., Mária Valéria-
utca 12. II. em.
Hivatalos órák: kedden
és pénteken 8-8-ig.
Magántanítónők elhe-
lyezése ugyanekkor.

A szerkesztésért felelős: Glücklich Vilma. – Tagsági díj tetszés szerint; legalább évi 10 korona.

Telefonszám május 1-től: 142-40.

A politikai propaganda költségeinek fedezéséhez újabban hozzájárultak:

Markus Zsigmondné.....	
4.- K	
L. C.....	1.- „
Gyűjtés Strittné előadásán	43.26 „
Eddigi gyűjtésünk	8632 28
Összesen .	8680.54 K

Májusi munkaterv.

8-án, szerdán este 7 órakor: a Perkins Gilman-seminarium befejezése.

15-én, szerdán d. u. 6 órakor a Pesti Lloyd-társaság dísztermében: Nyilvános értekezlet, melynek tárgya: Hogyan védekezünk a lakás- és élelmiszer-drágaság ellen? Előadó: Dr. Pikler J. Gyula.

22-én, szerdán d. u. 6 órakor egyesületünkben: *Pogány Paula előadása:* A berlini kongresszus tanulmányai.

31-én, pénteken d. u. 4 órakor a régi ország-házban (VIII., Főherceg Sándor-utca): Pályaválasztási értekezlet leányok számára.

Áprilisi krónika.

Marie Stritt előadásai. A német választójogi nőmozgalom jelenlegi vezére, akit erdélyi születése révén földijüknek tekintenek és a legnagyobb tisztelettel vesznek körül az ottani szászok, lehetővé tette számunkra hogy az ő nagyszabású, mélyenjáró előadásai révén felkelthessük Beszterce, Segesvár, Brassó, Nagyszében és Medgyes egész lakosságának érdeklődését mozgalmunk iránt. Nagy hálával tartozunk kiváló vendégünknek azért a lankadatlan kitartásért, amelylyel az erdélyi utazások és előadások nagy fáradságának alávetette magát. Azt hisszük, erdélyi körútja talán megveti az együttműködés alapját azok közt a különböző nemzetiségű asszonyok között, akik előadásain együtt ismerkedtek meg a nőmozgalom történeti fejlődésével, pszichológiai alapjaival és etikai törekvéseivel.

Budapesti előadásában a kenyérkereső asszony helyzetét, szervezkedésének útjait és az emberi faj fejlődésére gyakorolt befolyását tárgyalta. Kimutatta, mennyire egymásra vannak utalva a nőmozgalom munkásai és a kenyérkereső asszonyok és mily nagy mértékben szolgálja mind a nőmozgalmat, mind a kenyérkereső asszonyok érdekeit az együttműködés.

Prof. Florence V. Keys, az amerikai Vassar College tanára két előadással gazdagította mozgalmunk érdekében szükséges ismereteinket.

Első előadása, azt az összefüggést ismertette, amely a nők választójoga és a kulturális fejlődés közt konstatálható és onnan származik, hogy a nők politikai munkásságát nem pártpolitikai, hanem szociális szem-

pontok irányítják. A gyermek sorsának javítását célzó törvények, a közegészségügyet szolgáló intézkedések, a korrupció megszüntetésére irányuló törekvés: ezek mozgatják a politikailag felszabadult asszonyokat, a velük szemben igazságos országok egész társadalmára javára. Bőven kifejtette az előadó a politikai befolyás gyakorlati hasznát, amely pl. a drágaság enyhítésében, a közoktatásügy javításában, a háború elhárításában mutatkozik.

Második előadásában a *fiúk és lányok együttes tanításának* gazdasági, intellektuális és etikai hasznát bizonyította, amerikai tapasztalatok és ténymegállapítások segítségével. Az amerikai iskolák, amelyek a világ valamennyi nemzetének különböző temperamentumú gyermekeit oktatják – a tanítás minden fókán alkalmazzák a koedukációt, amelynek semmiféle rossz következményét sem tapasztalták. Ellenben meglepéssel konstatálják, hogy a két nem társadalmi érintkezése nyugodtabb és természetesebb, a házasságok boldogságának alapja biztosabb, a családi élet vidámabb és kedélyesebb ott, ahol nők és férfiak közös iskolai munkában nőttek fel. Alap-talanoknak bizonyultak mindazok az ellenérvék, amelyek ürügye alatt agítálnak a koedukáció ellen mindazok, akik csak elméleti okoskodás formájában foglalkoztak ezzel a kérdéssel. Az előadás végeztével *Deutsch Ernő dr.* orvosi szempontból mutatott rá a koedukáció gyógypedagógiai értékére.

A tisztelt tagtársakat kérem, hogy oszt. sorsjegyeiket szíveskedjenek nálam vásárolni. Cím: *Fodorné, V., Kordil-utca 9. IV. em. 2.* Levelező-lapon is rendelhető.

Külön meghívókat és értesítéseket nem küldünk.

**A NŐTISZTVISELŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE
ÉS ARADI, NAGYVÁRADI, SZOMBATHELYI,
TEMESVÁRI FIOKEGYESÜLETEINEK
HIVATALOS ÉRTESETÉSEI.**

Postatakt. 17764.
TELEFON 80-75.
Egyesületi helyiség;
VI., Andrásy-út 88.

A szerkesztésért felelős; Gergely Janka.

Az egyesületek tagjai díjtalanul kapják a lapot. – Évi tagdíj rendes tagoknak 12 K, kültagoknak 6 K.

Összejövetel május havában:

1-én, 8-án, 15-én, 22-én és 29-én este pontosan 8 órakor a szociális tanfolyam folytatólagos órái.

5-én, vasárnap kirándulás. Utirány. Szentendre, Sikáros, Dobravoda, Pomáz. Találkozás a Pálffy-téri h. é. vasúti állomáson reggel 1/2 órakor. Gyaloglás 5 1/2 óra. Útiköltség 1.60 K.

19-én, vasárnap fél napi kirándulás. Találkozás egyesületünkben pontosan d. u. Va3 órakor.

Pünkösdre (május 26-27.) a Győri Magántisztviselők Köre társas utazást tervez Bécsbe. A részletekre nézve készséggel adunk szóbelileg vagy telefonon felvilágosítást érdeklődő tagtársainknak.

Sportcsoportunk ugyancsak pünkösdkor kétnapos kirándulást rendez a Dobogókőre. (A hűsvétra tervezett kirándulást a szeszélyes időjárás miatt nem lehetett megtartani.) A kirándulás összes költsége mintegy 7-8 K, melyből 3 K a jelentkezés alkalmával, legkésőbb május 22-ig egyesületünk irodájában lefizetendő.

Közgyűlésünk. Tagtársaink élénk részvétele mellett tartottuk meg XIV. évi rendes közgyűlésünket április 28-án a Kereskedelmi és Iparkamara termében, melynek átengedéseért ez úton is köszönetet mondunk a kamarának. A Magántisztviselők Országos Szövetségét Hajdú Andor, Rosenthal Gyula és Zala S. Sándor tanácsstagok képviselték a közgyűlésen.

Gergely Janka elnök megnyitójában rámutatott azokra az érdekes és nálunk még újszerű jelenségekre, melyek a tisztviselővilágban újabban észlelhetők. Kétségtelenül megállapíthatjuk, hogy a tisztviselőtestületek másfél évtizedes munkásságának eredményeképpen osztálytudatra ébredtek az irodák munkásai. Ennek az osztálytudatnak a fejlődésétől jövő munkásságunkban, az előrelátható küzdelmekben sok eredményt várunk.

Willhelm Szidónia titkár előterjesztette a választmány évi jelentését, melyet a közgyűlés egyhangúlag tudomásul vett, épügy, mint a zárszámadásokat és a jövő évi költségvetést. E jelentéseket lapunk mai számában egész terjedelmében közöljük.

A napirend következő pontja dr. Steinberger Sarolta tagtársunk előadása volt az irodahelyiségek higiénéjéről. Az értékes adatokban és hasznos útmutatásokban bővelkedő előadást, melyért e helyen mondunk Steinberger dr.-nak hálás köszönetet, lapunk jövő számában közöljük. Kiinduló pontja ez az előadás egy az irodai higiéné javítását célzó akciónak, melynek egyes mozzanatairól lapunk útján fogunk tagtársainknak beszámolni.

A közgyűlés azután egyhangúlag elfogadta Taubner Margit tagtársunknak következő indítványát: A Nőtisztviselők Országos Egyesülete 1912. április 28-án tartott közgyűlése utasítja az egyesület választójogi bizottságát, hogy az 1913. évi nemzetközi választójogi kongresszus előkészítésének munkálataiban intenzíven vegyen részt és a bizottságba hívja meg az egyesületnek mindama tagjait, akik választójogi kongresszusokon már részt vettek.

Végül a választásokra került a sor, melyeknek egyhangú eredménye a következő: *Elnök:* Gergely Janka. *Választmány:* Bader Magda, Bán Imre, dr. Besnyő Béla, Blumgrund Janka, Bognár Béla, Bojtner Vilma, Borsodi Aranka, Braun Mária, Breuer Hedvig, Dános Jetty, Faragóné Friedmann Alma, Fazekas Teréz, Fehér

Jolán, Feldmár Kornélia, Flesch Irma, Fonyó Berta, Gabriel Nándorné, Gergely Aranka, Glöckner Sári, Glücklich Vilma, Goldschmied Sarolta, Grünfeld Gizella, Kerner Mária, Kiss Juliska, Kiss Zsófia, Klein Frida, Klein Laura, dr. Kohlbach Bertalané, Kohn Rózsa, Komor Hedvig, dr. Kreutzer Lipót, Löwy Franciska, Pogány Paula, Porjeszné Arany Eszter, Risztics Ilona, Rudas Ignác, Sándorné Stein Amália, Schnur Nelly, Schwimmer Rózsa, Seidberg Róza, Sellő Miksa, Spády Adél, Steiner Aranka, Steiner Riza, Szabados Klotild, Tauber Ida, Taubner Margit, Tolnai Flóra, Trombitás Erzsé, Willhelm Szidónia. *Számvizsgálók:* Mandl Pál, Salgó Béla, Urbach Olga.

Közgyűlés után hosszabb sétát tettünk tagtársainkkal, majd együtt vacsoráztunk az Alkoholmentes Étteremben.

Tennis. Tagtársainknak ez évben is módot akarunk nyújtani a sportolásra és ezért a rendszeres kirándulásokon felül – tennis-pályáról is gondoskodtunk. A város két különböző pontján is béreltünk pályákat, hogy ki-ki a lakásához közelebb esőt választhassa. Egyik-másik csoporthoz még csatlakozhatnak a tagtársak. Idő, hely és hozzájárulási díj tekintetében az iroda ad felvilágosítást.

Nyugdíj.

Ez alkalommal is figyelemfelhívjuk tagtársainkat arra, hogy a Magántisztviselők Országos Nyugdíj egyesületénél (V., Báthory-utca 5.) nagyon előnyös járadék biztosításokat köthetnek, úgy hogy aránylag szerény befizetések árán anyagi gondoktól mentessé tehetik aggurukat. A Nyugdíjgyesület irodája készséggel küld minden érdeklődőnek tájékoztató nyumtatványokat.

Szombathely.

A Szombathelyi Nőtisztviselők Egyesülete egy választmányos esztendő után ismét ott tart, hogy egyike a kenyérgyártó nők legerősebb vidéki várainak. Április 18-án megtartott közgyűlése eddig nem tapasztalt érdeklődés mellett folyt le. A helyi sajtó hasábos cikkekben foglalkozik a közgyűlés alkalmán az egyesület működésével és különösen kiemeli azt az agilitást, amellyel egy hároméves női felső kereskedelmi iskola létesítésén fáradozik. Az egyesület maga nem rendelkezvén az iskola felállításához szükséges tőkével, az illetékes kereskedelmi és ipari tényezőkhöz fordul ez irányú kezdeményezéssel. A sajtóban megnyilvánuló közhangulatból ítélve, a kezdeményezés nem is marad eredmény nélkül.

Kisebb és nagyobb nyilvánosságú összejövetelkel, előadásokkal, szaktanfolyamokkal, könyvtár, állasközvetítő iroda fentartásával igyekszik az egyesület tagjai kulturális, gazdasági és szociális igényeit kielégíteni. Hogy eredménynyel, azt az egyesületi tagok számának folytonos emelkedése és az egyesület társadalmi pozíciójának megerősödése mutatja.

A feminista mozgalomból is derekasan kiveszi a részét a szombathelyi egyesület, amelynek körültekintő, szakavatott vezetéséért a központi egyesület részéről is köszönet illeti *Greisinger Ottóné* elnököt és *Halász Józsefné* titkárt, meg az egyesület derék közkatonaít.

G. J.

A nőtisztviselők országos egyesülete választmányának évi jelentése.

Előterjesztve az 1912. évi április hó 28-án megtartott XIV. rendes közgyűlésen.

Tisztelt Közgyűlés!

A múlt évi közgyűlés alkalmával kiküldött választmány első ülésén a következőképpen alakította meg tisztikarát:

Elnöknek már a közgyűlés megválasztotta Gergely Jankát, Pogány Paula és Szabados Klotild lettek alelnökök, Wilhelm Szidónia titkár, Klein Frida pénztáros, Seidberg Róza ellenőr, Taubner Margit és Kerner Mária jegyzők, Breuer Hedvig és Fazekas Teréz könyvtárosok, Besnyő Béla dr. ügyész, Feldmár Kornélia háznagy.

Bizottságok is alakultak egy-egy részletmunka intenzívebb ápolása érdekében, a kevés kivétellel azonban ezek a bizottságok nem fejtettek ki számottevő működést.

Így annál több munka hárult a tisztikar és választmányi tagjaira; kevés kivétellel mindvégig ki is tartott mindenki helyén. Évközben csupán Fazekas Teréz tagtársunk volt kénytelen másirányú elfoglaltsága miatt a könyvtárosi tisztségéről leköszönni. Helyébe Fehér Jolán tagtársunkat választottuk meg. Teleky Gizella segédkezett az idén a könyvtári munkák elvégzésében.

Pogány Paula alelnök az év vége felé megvált alelnöki tisztségétől, mert elvi ellentétbe jutott a tisztikar és választmány többségével. Sajnálattal láttuk őt helyéről távozni, de nem állott módunkban az ellentétek kiegyenlítése. Alelnöki működéséért e helyütt is köszönetet mondunk neki.

Belépett az idén egyesületünk kötelékébe 271 rendes tag, 14 kültag, összesen 285 tag. Kilépett 60 tag, és pedig 50 rendes tag, 3 kültag, meghalt 6 rendes tag, 1 kültag. A múlt év végén volt a központban 2569 tag, van tehát 2794 tag, a vidéki fiókokkal együtt összesen 3292 tag.

* * *

Az erőteljes, radikális szervezkedés esztendejének nevezhetjük az elmúlt évet. Megmozdultak a biztosítási tisztviselők és radikális, modern alapon szervezték át egyesületüket a pénzügyi tisztségviselők.

A Magántisztviselők Országos Szövetsége is élénk tevékenységet fejtett ki a magántisztviselők szervezése, öntudatra ébresztése terén. Ezen felvilágosító munka eredményeképpen mutatkozott, mint értékes úttörő jelenség az első magántisztviselői sztrájk. Nyolc nőtisztviselő vett részt benne húsz férfikollega mellett.

Lapunk, a Nő és a társadalom, a következő hirt hozta a sztrájkáról:

„Nem csupán egyesületünknek, hanem az egész magántisztviselővilágnak legnagyobb horderejű eseménye a közelmúltban az a sikeres bérmozgalom volt, melyet az Első Magyar Papíripar r.-t. tisztviselői indítottak helyzetük javítása érdekében. Lapunk mai száma külön cikkben foglalkozik ezzel a messzeható fontosságú eseménnyel; e helyen csak azt akarjuk tagtársainkkal közölni, hogy egyesületünk is készenlétben állott a bérmozgalom ideje alatt arra az eshetőségre, hogy a békéltetés nehéz

munkáját végző testületet, a Magántisztviselők Országos Szövetségét támogassa. Erre nem volt szükség, mert egyfelől a szövetségnek a békéltetéssel megbízott ügyes közbenjárói és a közvélemény nyomása, másfelől a társaság igazgatóságának a tárgyalások során tanúsított konciliáns magatartása sikerre vitték a sztrájkoló kartársak igazságos követeléseit. Három értekezleten foglalkozott egyesületünk ezzel a fontos aktualitással. Egy ízben – a sztrájk második napján – a választmány és a tisztikar tanácskozott a teendőkről, két tagértekezleten pedig a már befejeződött bérc harc lefolyását és tanulságait ismertettük tagtársainkkal. Az egyik értekezleten egyesületünk ügyésze, Besnyő Béla dr., a másikon titkárunk, Wilhelm Szidónia voltak az előadók, akik más-más szempontból, de egyformán lelkesen és az ügy egyforma szeretetével foglalkoztak a kérdéssel általánosságban is, részleteiben is.

A nagy horderejű eseményről egyébként *lapunk rendkívüli kiadása* útján is értesítettük tagtársainkat, akiknek ebből az alkalomból is figyelmükbe ajánljuk a szervezkedés fontosságát és azt a nagy veszedelmet, melyet egy esetleges bérc harc idején minden szervezetlen kartársunkban látnunk kell.”

* * *

Ami speciális nőtisztviselői érdekeinket illeti, itt is számottevő eredménnyel tehetünk jelentést. Tizennégy évi szakadatlan agitációnk eredményeképpen végre megnyitott *Budapestben is az első női felső kereskedelmi iskola*.

Ennek az iskolának megnyitása forduló pontot jelentene pályánkon, ha a megnyitással egyidejűleg becsukták volna a 17 évfolyamú hatósági kereskedelmi tanfolyamot, továbbá ezeket a zugtanfolyamokat, melyeket az írógépkereskedők és gyorsíró iskolák tartanak fenn és a kartársi összetartás nagyobb dicsőségére a Vázsonyi Vilmos és Taubner Vilmos elnöksége alatt álló Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Egyesülete is, amely zugtanfolyamok ontják a rossz előképzettségű, tanulatlan pályatársakat,

Ezeket a tanfolyamokat a rendszeres új iskola megnyitásával egyidejűleg be kellett volna szüntetni, amint az országos ipari és keresk. oktatási tanácshoz intézett távirati megkeresésünkben is hangsúlyoztuk.

Mint hogy ez meg nem történt, gyakorlati szempontból nem teljes jelentőségű a férfiakkal egyenlő előképzettség megszerzésének lehetősége. Elvi jelentőségéből azonban az a körülmény mit sem von le

Értesülésünk szerint az új iskola megnyitása alkalmával már oly tömeges volt a jelentkezők száma, hogy két, sőt több iskolát is megtölthettek volna növendékekkel. Ebből a körülményből az iskolát fentartó hatóság világosan láthatta, hogy a szülők nagy többségében megvan a hajlandóság a leánygyermek jobban iskoláztatására és, hogy felismerték, miszerint az egy esztendei női kereskedelmi tanfolyam nem nyújthatja a jövő ekzsztencia biztosítása szempontjából azt, amit a rendszeres kereskedelmi iskola nyújt.

Egyelőre Budapestben a VIII. kerületben, a Rigó utcában egy szűk, kicsiny épületben van elhelyezve az új női felső kereskedelmi iskola, mely mindjárt mind a három osztályát nyitotta meg, úgy hogy az idén már

maturálnak ott olyan növendékek, akik az első két évet máshol végezték.

Amikor ennek az iskolának a megnyitását, mint törekvéseink egyik sarkalatos programpontjának megvalósítását nagy örömmel és megleléssel üdvözöljük, nem zárkozunk el ama felismerés elől, hogy az a néhány jól képzett tisztviselő, aki ebből az iskolából fog kiemelni, nem változtathatja meg a pályánkon a nők rosszabb helyzetét, mint ahogyan az a néhány kartársunk sem tudott megfelelően érvényesülni, aki magánúton már eddig megszerezte a felső kereskedelmi ismereteket.

Nem is várható e téren gyökeres javulás addig, amíg a rengeteg sok rosszul képzett tisztviselő, mint bérnyomó és pályarontó ellensúlyozza egyesületünk és is a jól képzett erők törekvéseit.

Öntudatos szervezkedéssel és állásközvetítőnk útján csökkentjük ugyan e károkat, teljesen megszüntetni azonban addig nem lesz módunkban, amíg nem sikerült a szabad tanítás cégre alatt működő számtalan zugiskolát és a 17 hatósági egy esztendei tanfolyamot megszüntetni. Mi mindenkor odahatunk, hogy ezek helyébe a szükségletnek megfelelő számú, 3 vagy 4 évi tantervre alapozott női felső kereskedelmi iskolákat állítsanak fel.

Összes jelentéseinkben rámutattunk a férfikollegákkal teljesen egyenlő kiképzés fontosságára, rámutattunk erre főképen gazdasági szempontból, a jobb előképzéssel egyenes arányban álló jobb munkakör és jobb fizetés szempontjából. Ez alkalommal emellett azokra az elkerülhetetlen erkölcsi károkat kell utalnunk, amelyek abból erednek, hogy 15 esztendő leányok férfiak és fiúk körébe kerülnek az irodákba, olyan korban, amikor az öntudat még éretlen, a felvilágosodottság a legtöbb esetben hiányos és az -önfegyelmelés fogalma fejletlen.

Ha ehhez hozzávesszük, hogy ezek a fiatal leányok rendszerint gazdaságilag függő helyzetbe kerülnek a férfi felebbvalókkal szemben, világosan látjuk, hogy könnyen állhat elő káros helyzet.

Olyan fiatalságnál, amely már az iskola padján is együtt ült, a hiba a hosszas megszokás folytán csak felényi, a mi ifjúságunknál azonban, amely helytelen tanítási rendszerünk mellett különváltan haladt a serdülés koráig, súlyosan esnek latba azok az esetleges erkölcsi károk, amelyeket a 15 esztendő leánygyermek irodába lépése von maga után. Ezeknek a szempontoknak megfontolását melegen ajánljuk az illetékes tanügyi körök, nemkülönben a szülők és pályatársaink figyelmébe. Tesszük ezt nem csupán az alkalommal, hanem számtalan beadványban, amelyet e tárgyban intéztünk a hatóságokhoz. Tagtársaink minden erejükkel támogassák ama törekvésünket, hogy egészen fiatal leányok ne kerülhessenek a pályára, bár a munkaadó mindig készséggel alkalmaz fiatal, olcsó munkaerőt.

Egyesületünk az idén különösképen sokat foglalkozott a *betegsegélyezés* kérdésével. Tagtársaink sok panasza adta meg az impulzust ahhoz, hogy a betegsegélyezés reformjával intenzíven foglalkozzunk és javítása érdekében mozgalmat indítsunk.

Október 11-iki taggyűlésünkön tárgyalva a kérdést, elhatároztuk, hogy nagygyűlést hívunk össze a betegsegélyezés javítása érdekében. A nagygyűlésen képviselve

voltak a Magántisztviselők Országos Szövetsége, a Magyarországi Kereskedelmi Utazók Egyesülete és a Magyar Kereskedők Egyesülete,

Titkárunk, Willhelm Szidónia ismertette a napirenden levő kérdést hosszabb előadásban. Egyhangúlag elfogadta a nagygyűlés a következő határozati javaslatot:

„A Nőtisztviselők Országos Egyesületének 1911. nov. 19-én megtartott nagygyűlése egyhangúlag elhatározza, hogy a betegsegélyezés javítása érdekében sürgősen kéri az illetékes hatóságoktól a következő intézkedéseket:

1. A betegsegélyezésről és balesetbiztosításról szóló 1907. XIX. t.-c. oly értelmű novelláris kiegészítését, hogy a törvény hatálya kiterjedjen, tekintet nélkül a munkáltató foglalkozására, minden alkalmazottra, akinek törzs fizetése az évi 4000 koronát meg nem haladja.

2. Ugyanezen törvénynek oly irányú kiegészítését, hogy önkéntes tag gyanánt minden alkalmazott csatlakozhassék a betegsegélyező pénztárakhoz, fizetésére vagy jövedelmére való tekintet nélkül.

3. Több orvos alkalmazását a betegsegélyező pénztárak részéről.

4. A pénztári rendelőintézetek kerületenkénti decentralizálását.

5. Üdülőtelepek létesítését a betegsegélyező pénztárak részéről,

6. Mindennemű munkahelysre kiterjedő egészségügyi felügyeletet.

7. Nők beválasztását a pénztárak igazgatóságába a nőtagok számának arányában.

8. Törvényben biztosított autonómiát a pénztárak részére.

9. Államsegélyt a pénztárak folytonosan növekedő kiadásaihoz képest.

A határozati javaslatot megküldöttük a kereskedelemügyi minisztériumnak, az Országos Munkásbiztosító Hivatalnak, a Ferenc József Betegsegélyező Pénztárnak és a Kerületi Munkásbetegsegélyező Pénztárnak. Ezen beadványainkra érkezett válaszok szerint kívánságaink nagy része találkozik a betegsegélyező pénztárak törekvéseivel és a törvény küszöbön lévő rendezése alkalmával a mi kívánságaink is figyelembe vétetnek.

Tárgyaltunk ezenkívül a Ferenc József kereskedelmi kórház igazgatóságával a női tagok jobb kórházi ápolása ügyében. Az igazgatóság a legközelebbi jövőre megígérte a nőtagok számára építendő kórházat.

* * *

A záróra kérdése az idén sem jutott egy lépéssel sem előbbre. Múlt évi jelentésünkben már nyilvánítottuk véleményünket a társadalmi úton való rendezésről. Kifejtettük, hogy az teljesen célt tévesztett törekvés és tényleg bebizonyult, hogy még hangulatkeltés szempontjából is kevés volt és gyenge az az akció, melyet a főváros aegise alatt indítottak. Törvényes rendezés kell ebben a kérdésben, épen olyan sürgősen, mint minden más kari kérdésben.

A Magyarországi Nőegyesületek Szövetsége az idén Brassóban megtartott közgyűlésén az ott képviselt 80 nőegyesület nevében a záróra törvényes rendezését kívánta a kormánytól, a vásárló közönség szempontjából.

Indítványunkra ez a közgyűlés a *kereskedelmi felügyelet* létesítése érdekében is felirattal fordult a kereskedelmi kormányhoz. Mindkét indítványunkat élőszóval is megindokolta alelnökünk. Pogány Paula, aki bennünket a közgyűlésen képviselt.

Minthogy törvény nem védi a *vasárnapi munkaszünetet* sem, ismét felfüggesztését kérték a munkaadó testületek a karácsonyt megelőző három vasárnapra. A kereskedelmi miniszterhez intézett sürgönyben tiltakoztunk ez alkalommal is a vasárnapi munkaszünetnek csorbítása ellen. Az eredmény az volt, hogy három helyett egy vasárnapra függesztették fel a szünetet. Tiltakoztunk a vasárnapi munkaszünet csorbítása ellen egy hozzánk közel álló testülettel szemben is, itt azonban, sajnos, eredmény nélkül.

Mindezek az eredménytelenségek és féleredmények arról győztek meg bennünket megint egyszer, hogy csakis jogviszonyaink alapos szabályozása segíthet a tisztviselői pálya ezernyi baján. Erre azonban, sajnos, vajmi kevés a kilátásunk, mert a szociális törvényhozás terén évek óta semmi sem történik. A legkiáltóbb sérelmek, a legsúlyosabb igazságtalanságok érhetik a munkabéért dolgozó embert a munkáltató részéről, anélkül, hogy a törvényhozás a gyengébbnek segítségére sietne

A törvényalkotások eme hiánya mellett jól esik megállapítanunk, hogy legalább a már meglevő törvények magyarázata terén tapasztaltunk újabb olyan jelenségeket, melyek arra engednek következtetni, hogy a közszellem mindinkább a gyengébb fél mellé áll a tőke és munka örök harcában. Ilyen jelenség az, amely a magánnyugdíjpénztárak szabadon üzött visszaéléseinek kongatja meg a lélekarangját. A legfelsőbb bíróság, a m. királyi Curia több esetben helyezkedett a legutóbbi időben arra az állásponton, hogy a vállalatok magánnyugdíjpénztáraiba befizetett összegekhez az alkalmazottnak akkor is joga van, ha állását saját elhatározásából elhagyja. Ha ez a felfogás joggyakorlattá, majd törvényvé válik, akkor vége lesz annak a lealázó helyzetnek, melynek kárait gyakran rámutattunk, hogy milliomos vállalatok silány bérekért dolgozó tisztviselőiket a nyugdíjra befizetett hozzájárulási összegekkel élethossziglan magukhoz láncolják és ezzel útját állják a tisztviselő jobb boldogulásának.

Átérve egyesületünk intézményeire, melyek által a tagtársak mai helyzetét javítani törekszünk, első sorban *álláskövetítésünkről* számolunk be.

Állásüresedést bejelentettek 3840 esetben.
 Állástkereső volt 831
 Elhelyezés..... 509

Hiányos ez a statisztika az elhelyezések számát tekintve, mert még mindig nem tudtuk meggyőzni tagtársainkat annak szükségességéről, hogy minden elhelyezésünket közöljék velünk.

E statisztika számai kapcsán rámutatunk arra, hogy az állásüresedések száma 4V2-szeresen múlja felül az állástkeresők számát; nálunk tehát sokkal jobbak a viszonyok ebből a szempontból, mint a nyugati államokban. Mindazonáltal nem tudtuk az összes állástkeresőket elhelyezni, még ha tekintetbe vesszük azt is, hogy a kimutatottnál jóval többet helyeztünk el. Oka ennek, hogy előképzettségük sok esetben gyenge volt, hozzájárul még

az a körülmény is, hogy az állástkeresők nagy száma nem munkanélküli, csak arra az esetre jegyezteti elő magát, ha jobb, lehetőleg megszakítás nélküli munkaidővel kaphat állást, ilyen pedig, sajnos, vajmi kevés van. Sőt, mondhatjuk, hogy a munkaidő tekintetében van legtöbb panaszunk. Teljes anarchia uralkodik e téren, minden ellenőrzés nélkül folyik a munkaadók részéről a tisztviselők erejének kihasználása.

Itt mutatunk rá arra is, hogy jó erőben milyen nagy a kereslet. Ha kartársaink a továbbképzési alkalmat, melyeket esti tanfolyamainkon nyújtunk nekik, jobban kihasználnák, több súlyt helyeznének a szakismeretek teljes elsajátítására, több elhelyezésről tehetnének jelentést. Ma, mikor bizonyos már, hogy pályánk nem átmeneti, hanem életpálya, amikor pályatársaink majdnem kivétel nélkül megmaradnak állásaikban anyagilag előnyös házasságkötés esetében is, ma már nem fér kétség ahhoz, amit állandóan hangoztatunk, hogy érdemes tanulni, érdemes az időnek egy részét a továbbképzésre fordítani, érdemes a pálya feltételei javítása érdekében szervezkedni és dolgozni, mert ezáltal lehetővé tesszük mielőbb, hogy e pályán dolgozni nem csak muszáj, de érdemes is.

Az elhelyezéseknél elért fizetések a következők:

60 kor.-ig terjedő kezdő havi fizetéssel elhelyeztünk 118 tagtársat	
70-100	180
110-150	129
160-200	68
210-340	14
Összesen 509 tagtársat.	

örvendetes jelenség a fenti táblázat nyomán kimutatható határozott emelkedés a fizetések terén. Ha tekintetbe vesszük, hogy ezek az elhelyezés alkalmával elért díjazások, amelyek feltétlenül emelkednek rövid idő múlva, úgy itt is azt látjuk, hogy javulnak a viszonyok.

Esti tanfolyamaink útján az idén is módot akartunk nyújtani tagtársainknak a jobb fizetéssel bejelentett állások betöltésére.

Tanítottunk könyvvitelt, magyar és német gyorsírástíémet nyelvet (három különböző fokú tanfolyamon), angol nyelvet ugyanígy és gépírást többféle rendszerű gépen. Ezekhez újabb a szociális tanfolyam járult, melyen tagtársaink teljesen díjtanuln szereshetnek ismereteket, egy-egy kari érdekeinkkel szorosán összefüggő társadalmi kérdéssről. Összes tanfolyamainkra csakis jó előképzettségű növendékeket vettünk fel, *nem kiképzésre*, mert az az álláspontunk, hogy ezt végezzék el, mielőtt a pályára lépnek, *csupán továbbképzésre*. A kurzusokat 162 növendék látogatta.

Üdülőtelepünk az idén Lovranában és Balaton-Szemesen volt elhelyezve. Igénybe vette 21 tagtársunk. Lakást és fürdöket teljesen díjtanuln nyújtottunk az üdülőeknek.

Társas összejöveteleink kimagasló eseménye volt 1912. január hó 6-án rendezett nagy művészestélyünk. Mind erkölcsi, mind anyagi sikere felülmúlta az eddigi estélyekét, Ezért a sikerért nagy hálaival tartozunk első sorban Medgyaszay Vilma, Weltmann Rózsa, Sajó Géza, Szirmay Albert és Törzs Jenő művészeknek, de ép oly nagy és őszinte az a köszönet, melyet vigalmi bizott-

ságunknak akarunk e helyen is leróni. A bizottság minden egyes tagja gyönyörűen dolgozott. Csakis az ő érdemük, hogy az estély olyan szép eredménnyel járt állás, közvetítőnk és üdülötelepünk javára.

Szerdai összejöveteleinket átszerveztük. Teljesen díjtalan volt látogatásuk, úgy a tagtársak, mint vendégeik számára.

Ez az újítás bevált és idei szerdáink, úgy látogatottság, mint kedélyesség tekintetében, felülmúlták az előző éveket. Dr. Bálint Aranka, Faber Oszkár, dr. Fieber Henrik, Guttmann Gyula, Gergely Janka, Glücklich Vilma, Martos Viktor, Madzsar József dr., Hajós Fülöp, Katona Zoltán, László Artúr, Rózsavölgyiné Fried Margit, Rónayné Häuser Emma dr., Sipos Dezső, dr. Stein Fülöp, Stromwasser Leó, Szabados Clotild, Vágó József, Wittenberg Emmy és Imre és Ungváry Andor részben egy-egy szakkérdésről, társadalmi, művészeti, irodalmi kérdéstről tartott értekezéssel, vagy zenei előadással tették szerdai összejöveteleinket vonzóvá és élvezetessé. Önzetlen jóakaratkért, a melylyel évek óta állandóan támogatják előadóink egyesületünk törekvéseit, fogadják e helyütt is meleg köszönetünket.

Külföldi vendégeket is üdvözöltünk az idén egyesületünkben. Cicely Dean Corbett, Knut Wickel és D. V. C. Drysdale látogattak meg bennünket, akik a női választójog népszerűsítése érdekében a Feministák Egyesülete és a Férfi-Liga meghívására jöttek Magyarországra.

A társas érintkezést és egészségesebb életmódra szoktatást szolgálta az a 15 *kirándulás*, melyeket, a téli hónapokban sem szünetelve, rendeztünk, továbbá a nyári, hetenkénti *sétahajózások* és a *tennis-játék*, melyet tagtársaink mindjobban megkedvelnek.

Nagy köszönet illeti Weiner Sándor urat és nejét, akik farkasréti gyümölcsös telkükön több ízben vendégül látták kiránduló tagtársainkat.

Rendeztünk az idén ismét több *megtekintést* kiállításokba és újabb szociális intézmények megismerésére. Kísérletet tettünk megint egyszer a vasárnap délutáni egyesületi összejövetelek meghonosítása érdekében. A kísérlet nem sikerült. Megállapíthattuk ebből, hogy évek során át kifejtett nevelő munkánk megtermi gyümölcsét és tagtársaink mindjobban átérzik, hogy szabad a vasárnapot a zárt helyiségben való egész heti tartózkodás után, feltétlenül a szabadban kell eltölteni.

Könyvtárunk az idén emelkedő forgalmat mutatott; ennek megfelelően gyarapítottuk, úgy hogy jelenleg több mint ezer kötet áll tagtársaink rendelkezésére. E mellett több bel- és külföldi szaklap és budapesti napilap várja a tagtársakat az egyesületben.

Néhány új kedvezményt is sikerült szereznünk fürdőknél, színházaknál, kiállításoknál; ezzel is igyekeztünk tagtársaink érdekeit szolgálni.

Sok esetben fordultak tagtársaink *jogi tanácsért* egyesületünkhöz. Ahol a békés kimagyarázás nem sikerült, ott dr. Besnyő Béla, egyesületünk ügyésze intézte el a panaszokat, mindig tagtársaink javára.

Két alkalommal volt ellenőrző *hatósági vizsgálat* egyesületünkben és mindkét esetben úgy az ügy-, mint a pénzkezelést teljesen rendben találták a kiküldött vizsgáló biztosok.

Résztvettünk az idén a *postatisztviselőnk* jubileumán, melyet abból az alkalomból rendeztek, hogy 40 esztendő múlt el az első nők postai alkalmaztatása óta.

Az ünnepély szép volt, ami a kartársi szeretet megnyilvánulását és a feljebbvalók szép szavakban megnyilvánuló elismerését illeti, de szomorú volt a postások gazdasági helyzete tekintetében. Negyven esztendei szolgálat után mindössze 1500 korona törzsfizetés és néhány száz korona lakkbér a járandóságuk.

A napi sajtóban is foglalkoztunk helyzetükkel, addig azonban, amíg öntudatos szervezkedésre nem tudjuk őket rávenni, aligha lendíthetünk sorsukon

Vidéki fiókjaink közül Temesvár és Szombathely fejtettek ki megemlézésre méltó munkásságot; a temesvári fiókegyesület közgyűlésén elnökünk is résztvett és előadást tartott aktuális tisztviselői kérdésekről.

Megemlítjük még, hogy nem csupán kartársaink, hanem általában a dolgozó nők szempontjából sérelmesnek tartottuk a fővárosnak azt az intézkedését, hogy több mint egy millió korona költséggel épített, nagyszerűen felszerelt népszállóját csupán férfiak számára nyitotta meg. Sérelmes ez intézkedés azért, mert a hatóság nyújtotta olcsó és jó lakásra a dolgozó nőnek, akinek átlag kevesebb a jövedelme, mint a férfié és aki ezenfelül az olcsó és primitív szállásokon még sokkal több veszedelemnek is ki van téve, még nagyobb szüksége volna, mint a férfinak. Tárgyaltunk ez irányban a főváros szociálpolitikai ügyosztályának vezetőivel, a megindítandó akció szervezését pedig a Feministák Egyesülete vállalta el.

A női kereskedelmi alkalmazottak szervezetében nem jutottunk előbbre az elmúlt évben, mert egyesületünknek alapszabályai még mindig nincsenek jóváhagyva.

* * *

Tagtársaink közül sokan dolgoztak a Feministák Egyesülete politikai bizottságában a nők választójoga érdekében. Schwimmer Rózsa, mint ennek a bizottságnak vezetője, Feldmár Kornélia, Rudas Ignác, Spády Adél, Szabados Clotild és Willhelm Sztódónia szabad vasárnapjaikat arra használták fel, hogy vidéki népgyűléseken agitációs beszédekkel szolgálták az ügyet. Röpívek osztogatásában résztvett nagyon sok tagtársunk budapesti és környékbeli gyűléseken.

Résztvettünk ezenkívül a Stockholmban megtartott nemzetközi választójogi kongresszuson, amelyen Spády Adél tagtársunk képviselte egyesületünket. Kívüle résztvettek a kongresszuson tagtársaink közül: Schwimmer Rózsa, dr. Kohlbachné K. Ilona és Behr Hilda.

* * *

A jövő év munkaprogramja mindenekelőtt a minél intenzívebb szervezkedés. Nap-nap után jobban látjuk azokat a károkat, melyeket a szervezetlen kartársak a tisztviselői pályán előidéznek. Ezeket a bajokat és károsodásokat csak az segít, ha a szervezkedés hatalmával és felvilágosító erejével hozzáférünk azokhoz, akik eddig még nem jutottak el az „Egy mindannyiért, mindannyi egyért” igazságának felismeréséhez.

Nagyszabású akciót készítünk most elő az irodahelyiségek higiénéjének javítása érdekében. Erre a mozgalomra égetően szükség van, mert a betegsegélyező pénztárak statisztikája egyszerűen elrettentő adatokat

